

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Ivana Šedivá

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Katedra literární kultury a slavistiky

Zuzana Adamová

Ivana Šedivá

Bakalářská práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Ivana Šedivá**
Osobní číslo: **H19223**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Zuzana Adamová**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

portrét překladatelky, shromáždění biografických údajů, zasazení autorčiny tvorby do kontextu české literatury a kontextu tvorby ženských autorek v druhé polovině 20. století

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Literatura:

WÖGERBAUER. Přesahování literatury: od literární vědy k mediální kulturní vědě. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008, 127 s. ; 19 cm. ISBN 978-80-85778-59-5.

HOLÝ, Jiří a Jiří TRÁVNÍČEK. Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce, osobnosti, základní pojmy. Brno: Host, 2006, 912 s. ; 23 cm. ISBN 80-7294-170-4.

RALA, Milan, ed. *Český překlad II (1945-2004)*. Praha, 2005.

RÁKOS, Petr, ed. a kol. *Slovník spisovatelů. Maďarsko*. Praha: 1971.

RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé: Bibliografie 1948 – 1989*. Praha: Ivo Železný, 1992.

RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012. 450 s. Paměť; sv. 47. ISBN 978-80-200-2054-3 .

Prameny:

MÁNDY, Iván, ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Ďáblova kuchyně*. Přeložil Anna ROSSOVÁ. Praha: Mladá fronta, 1969.

SZABÓ, Magda, Zuzana ADAMOVÁ, Věra NOVÁKOVÁ a Ladislav HRADSKÝ. *Freska*. Praha: Československý spisovatel, 1961, 182 s. : il.

NAGY, Lajos, Zuzana ADAMOVÁ a Anna ROSSOVÁ. *Jeremiáda*. Praha: NPL, 1964, 273 s.

DÉRY, Tibor. *Cesta pana A. G. do X*. Přeložil Magda REINEROVÁ. Praha: Odeon, 1966. Soudobá světová próza (Odeon).

KOSZTOLÁNYI, Dezső a Zuzana ADAMOVÁ. *Balónek uletí*. Praha: Odeon, 1966. Světová četba (Odeon).

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Marta Pató, Ph.D.**
Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlášení

Práci s názvem Zuzana Adamová jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnici Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne: 13. 06. 2022

Ivana Šedivá

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi byli při psaní mé bakalářské práce oporou. Velké poděkování patří mé vedoucí práce Mgr. Martě Pató, Ph.D., za veškerou pomoc a věnovaný čas, který nad mou prací strávila. Další velký dík patří mé rodině, která mě motivovala a podporovala. Velkou oporou mi byli i moji přátelé Káťa, Anežka, Anička, Sára a Jana, kterým bych tímto chtěla poděkovat.

Anotace

Cílem bakalářské práce je představení literární tvorby Zuzany Adamové, jako představitelky opomíjené skupiny autorů, kteří nevytvářeli krásnou literaturu ani jako autorky odborných textů. Autorka se výrazně realizovala na poli paratextů, které tvořila k překladům maďarských děl a literárně-kulturními časopiseckými články.

Klíčová slova

maďarská literatura, paratexty, šedesátá léta, časopisecká produkce

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to present the literary work of Zuzana Adamová as a representative of a neglected group of authors who did not create beautiful literature or as an author of specialized texts. The author has made a significant contribution in the field of paratexts, which she created for translations of Hungarian works and literary and cultural magazine articles.

Key words

Hungarian literature, paratexts, the sixties, magazine productions

Obsah

Úvod.....	1
1. Tvorba Zuzany Adamové v kontextu dobové české časopisecké tvorby.....	3
1.1 Periodika věnující se literatuře v šedesátých letech	4
1.1.1 Host do domu	4
1.1.2 Literární noviny	5
1.1.3 Světová literatura	7
1.1.4 Tvář.....	8
1.2 Česká literatura	9
1.2.1 Maďarská monografie o Haškovi	9
1.2.2 Pověst o krysaři.....	10
1.3 Slavia	11
1.3.1 Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých letech minulého století	12
1.3.2 První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku.....	13
1.3.3 La littérature comparée an Europe Orientale	14
1.4 Slovanský přehled.....	15
1.4.1 Česká poezie v Maďarsku.....	15
1.4.2 Maďarská monografie o Karlu Čapkovi	16
1.4.3 Krátce z Maďarska.....	16
1.4.4 O Haškovi maďarsky	17
1.4.5 Maďarsky o Čechách a o ledačems jiném	17
2. Česko(Slovesnko)-maďarské vztahy.....	18
2.1 Rozdělení maďarské překladové literatury podle Zuzany Adamové	19
2.2 Zuzana Adamová o autorech časopisu <i>Nyugat</i>	23
2.3 Překladaelé maďarských autorů	27
2.3.1 Univerzita v Praze.....	27
2.3.2 Univerzita v Brně	29
2.3.3 Překladaelé maďarských děl	30
3. Recepce paratextů Zuzany Adamové.....	32
3.1 Vymezení pojmu paratext.....	32
3.1.1 Funkce paratextů.....	32
3.1.2 Rozdělení paratextů	33
3.2 Doslov.....	35

3.3 Pavučina - Dezső Kosztolányi	35
3.3.1 Doslov Zuzany Adamové	36
3.4 Od srdce k srdci – Árpád Tóth.....	36
3.4.1 Doslov Zuzany Adamové	37
3.5 Freska – Magda Szabová.....	38
3.5.1 Doslov Zuzany Adamové	38
3.6 Jeremiáda – Lajos Nagy	39
3.6.1 Doslov Zuzany Adamové	39
3.7 A přece se vrátím – Miklós Radnóti.....	40
3.7.1 Doslov Zuzany Adamové	41
3.8 Cesta pana A. G. do X. – Tibor Déry	42
3.8.1 Doslov Zuzany Adamové	42
3.9 Balónek uletí - Dezső Kosztolányi	43
3.9.1 Předmluva Zuzany Adamové.....	43
3.10 Dialog s osudem - Emil Kolozsvári Grandpierre	44
3.10.1 Doslov Zuzany Adamové	44
3.11 Všední den v červnu - Ferenc Kőrmendi.....	46
3.11.1 Doslov Zuzany Adamové	46
3.12 Ďáblova kuchyně – Ivan Mándy.....	46
3.12.1 Doslov Zuzany Adamové	47
Závěr.....	48
Seznam použité literatury a pramenů	51
Resumé	56

Úvod

„Význam překladů zvyšuje skutečnost, že jejich předmluvy nebo doslovy z pera českých hungaristů jsou většinou dosud jediným pramenem poznání význačných postav a různých myšlenkových proudů maďarské literatury.“¹

Cílem této práce je právě představení literární tvorby Zuzany Adamové, která právě spadá do skupiny autorů, kteří netvoří krásnou literaturu. Jakožto autorka převážně doslovů k překladům maďarských autorů je opomíjena a její tvorba není doposud zpracovaná.

Při počátečním pátrání o Zuzaně Adamové jsem vycházela z informace, že se jedná o překladatelku textů z maďarštiny, to se nakonec ukázalo jako mylná informace. Nicméně jsem jednu Zuzanu Adamovou, která se věnovala překladům, našla. V tomto případě se jednalo o překlady nikoliv z maďarštiny, ale z němčiny a byly výhradně tvořeny po roce 2000. Jednalo se o knihy *Přesahování literatury: Od literární vědy k mediální kulturní vědě*, *Úvod do literární hermeneutiky: Studijní vydání přednášek a Totální realismus a trapná poezie: Česká neoficiální literatura 1948-1953* a několik článků vydané v časopisech *Česká literatura* a *Host*. Po konzultaci s mojí vedoucí práce Mgr. Marty Pató Ph.D. jsme se dohodly, že práci zaměříme na Zuzanu Adamovu z šedesátých let.

Při hledání jednotlivých textů Zuzany Adamové mi byla velmi nápomocna Česká literární bibliografie provozovaná při Ústavu pro českou literaturu AV ČR, kde jsem našla soupis jednotlivých časopiseckých příspěvků Adamové, jak z druhé poloviny 20. století, tak i jednotlivé články po roce 2000. V tomto soupisu jsem objevila i knihu *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*, kde Adamová byla odpovědná za českou část knihy. V této knize je jedna kapitola napsaná Zuzanou Adamovou věnující se českým překladům maďarských děl.

U knih, kde Zuzana Adamová tvořila doslovy, probíhalo hledání pozvolněji. Hlavně jsem hledala na databázích. Nejvíce jsem pracovala s databází Národní knihovny ČR, kde jsem postupně nacházela knihy, na kterých se Adamová nějakým způsobem angažovala. U některých nalezených knih byla Zuzana Adamová uvedena pouze jako odpovědná osoba za výbor,

¹ ADAMOVI, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. str. 328

například u sbírky povídek Tibora Déryho *Láska* z roku 1965. Postupně jsem objevila deset knih vydaných mezi lety 1961-1969, kde Adamová vytvořila doslov a v jednom případě předmluvu.

I přes snahu dohledat jakékoliv informace o životě Zuzany Adamové jsem na žádné z databází, které jsem procházela, nenalezla jakoukoliv zmínku o jejím životě. Toto byl hlavní důvod, proč jsem nakonec nezasadila moji práci do bádání o ženách v druhé polovině 20. století. Hlavně jsem se zaměřila na tvorbu Zuzany Adamové, a na to, co její texty přinesly často přehlíženým součástem literární kultury, hlavně informace obsažené v jejích paratextech.

Práci budu zahajovat pojednáním o časopisecké tvorbě převážně v šedesátých letech a hlavní část tvoří jednotlivé články, kterými Adamová přispívala do periodik *Česká literatura*, *Slavia* a *Slovanský přehled*. Jelikož jsou všechny články propojené s maďarskou literaturou nebo pojednávají o maďarském kulturním životě, bude zajímavé sledovat, jak Adamová obohacovala českého čtenáře o událostech v Maďarsku.

Celou tvorbou Zuzany Adamové prolíná vztah mezi českou a maďarskou kulturní tvorbou, proto je druhá kapitola věnovaná právě tomuto vztahu mezi oběma zeměmi. Prvně bude představen historický vývoj vztahu Česka a Maďarska od konce 2. světové války, toto vymezení je podle stati Zuzany Adamové v knize *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*, kde se věnuje překladům maďarských děl do českého jazyka. Ráda bych v návaznosti na tento text Adamové vytvořila soupis českých překladatelů, kteří spolupracovali se Zuzanou Adamovou.

Poslední kapitola je věnována největší části literární tvorby Zuzany Adamové, psaní paratextů pro české překlady maďarských děl. Tato kapitola by měla sloužit k poukázání právě opomíjené literární činnosti, kdy Zuzana Adamová podává čtenáři informace o maďarských autorech.

Hlavním cílem této práce je představit tvorbu Zuzany Adamové a její přínos pro literární historii.

1. Tvorba Zuzany Adamové v kontextu dobové české časopisecké tvorby

V literární tvorbě Zuzany Adamové se vyskytují dva segmenty, kterým se věnuje ve větší míře. Jedná se v první řadě o doslovy k dílům maďarských spisovatelů a druhým velkým celkem tvorby jsou odborné články. Zuzana Adamová se v prostředí periodik objevuje už na konci padesátých let (*Slavia*), ale opět je její tvorba ve větší míře až v letech šedesátých. Celkem Zuzana Adamová přispívala do tří periodik a její tvorba bude následně ukázána v jednotlivých kapitolách.

Časopisecká produkce v 60. letech byla do značné míry omezena režimem této doby. Zuzana Adamová tvořila v době centrálně řízené a plánované knižní produkce. Od ledna 1960 bylo nařízeno, aby v každém krajském městě vycházel jeden deník a v každém okrese jeden týdeník.² Později téhož roku byl přijat plán na následujících pět let a mělo dojít k rozšíření tisku periodik. Nejen že se jednalo o rozšíření tisku, ale mělo se zde zaměřit i na kvalitu a grafickou úpravu textu. V roce 1963 vzniklo Československé ústředí knižní kultury, podřízené ministerstvu školství a kultury. Toto ústředí udělalo razantní krok, kdy na základě výsledků z průzkumu upravili počet nákladů některých periodik. Někde se jednalo i o úplné zastavení, kdy se mohlo jednat o nekvalitní produkci, u jiných periodik, kde byl dosavadní počet nedostačující, bylo potřeba produkci zvýšit.³

V období šedesátých let si veřejnost oblíbila kulturní časopisy, následně jejich náklad stoupal. Velký zájem vyvolala témata kriticky nahlížející na tehdejší fungování státu. Některá periodika byla kvůli svým kritickým názorům i zastavena, jedná se například o revue *Tvář*. V tomto období nacházíme i řadu nových časopisů, ale i periodik, které navazují na svoji tvorbu z let padesátých.⁴

Československo stejně jako Maďarsko v této době řadíme mezi země tzv. východního bloku, obě země tedy byly součástí Sovětského svazu, a tudíž prolínání jednotlivých kultur

² NA, f. KSČ – ústřední výbor 1945–1989, 05/3 – Ideologické oddělení ÚV KSČ, sv. 22, a. j. 1969

³ BEDNAŘÍK, Petr – JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha, Grada 2011, s. 291–292.

⁴ PAŽOUT, Jaroslav, ed. *Každodenní život v Československu 1945/48-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN isbn978-80-87912-35-5.

bude jistě přínosné. „Vzájemné vztahy měly charakter oficiálního bratrského přátelství a neoficiálního stykání mezi lidmi v oblasti kultury.“⁵

1.1 Periodika věnující se literatuře v šedesátých letech

Dvacáté století se vyznačuje velkou četností periodik. Příkládala se jim větší váha, než jakou mají periodika v dnešní době. Mnohdy se jednalo o jediný způsob, jak se lidé mohli dozvědět o novém debutujícím autorovi, či celkově literárně-kulturních novinkách. Některá periodika měla jen krátké trvání, jiná vycházela celá desetiletí a po určitých změnách některá vychází dodnes. „Byly spojeny s rozličnými skupinami, generacemi, osobnostmi a nakladatelstvími, avšak i s různými směry a proudy.“⁶

Šedesátá léta se nesou v duchu uvolnění, tzv. tání a velice tvrdým zpřísnění podmínek jakéhokoliv kulturního života na konci dekády. Jelikož byla šedesátá léta bohatá na periodika, dovolila jsem si vybrat čtyři z nich, která patřila k největším a nastíním jejich fungování. Časopisy *Česká literatura*, *Slavia* a *Slovanský přehled*, do kterých přispívala Zuzana Adamová, nechávám na později, kdy se na ně podrobně zaměřím.

1.1.1 Host do domu

Periodika jsem seřadila abecedně, proto první, čím začnu je *Host do domu*. Časopis zahájil své fungování už v roce 1954 a jeho činnost byla ukončena 1970. Jednalo se o *měsíčník pro literaturu, umění a kritiku*, později od roku 1969 jako *čtrnáctideník pro literaturu, umění a kritiku*. Název nese po sbírce básní Jiřího Wolкера *Host do domu*, která vyšla v roce 1921. Časopis vydával Svaz československých spisovatelů v nakladatelství Československý spisovatel, s redakcí sídlící v Brně.⁷

Za dobu trvání *Hostu do domu* se vystřídali tři šéfredaktoři, a to jmenovitě Bohumír Macák, který svoji funkci zastával od založení v roce 1954. V roce 1963 byl vystřídán Janem Skácelem. Tato změna byla ohlášena i v samotném čísle *Hosta do domu*. Jan Skácel se stal

⁵ HUSOVÁ, Marcella. Maďaři a my v dějinách, stycích a literatuře. *iLiteratura.cz* [online]. 2003 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/14465/madari-a-my-v-dejinach-stycich-a-literature>

⁶ POLÁČEK, Jiří. *Literární časopisy 20. století*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1997. Tematická jednotka pro střední školy (CERM). ISBN 80-7204-056-1. str. 16.

⁷ SVOBODA, Richard. *Host do domu. Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <http://www.slovníkeskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107>

vítanou změnou a působil v redakci až do roku 1969. Jako šéfredaktor se snažil vycházet vstřícně svým podřízeným.⁸ Skácel se v redakci udržel až do normalizace a byl vystřídán Janem Trefulkou. Ten v redakci už působil od začátku šedesátých let.

Nejuvolněnější atmosféra za dobu fungování časopisu nastala s nástupem Jana Skácela. Ten se snažil odolávat cenzuře. Za jeho vedení přibýlo několik publicistických rubrik, byl dáván prostor i mladým autorům, a také byla dána velká role poezii. Uveřejňovali i zahraniční autory. Zánik časopisu *Host do domu* by se jednoduše dala nazvat jako „nehodící se musí pryč“. Pro svoji ryze uměleckou podobu se stal nevyhovujícím pro dobové potřeby strany a bylo rozhodnuto o jeho zrušení.⁹ Za Skácelova působení vycházeli pravidelné rubriky, například *Drzý interview* (netradiční rozhovory s žijícími autory, ale i fiktivní dialogy s dávno mrtvými klasiky) nebo *Dvanáct rozhněvaných starých pánů*, což bylo satirické čtení.¹⁰

1.1.2 Literární noviny

Druhé periodikum, kterému se budu věnovat, jsou *Literární noviny* a další periodika, která navázala po zrušení. Jednalo se o *Literární listy* a *Listy*. „Populární byly zejména *Literární noviny*, které od roku 1964 řídil Milan Jungmann a jejichž náklad neklesal v 60. letech pod 100 000 výtisků.“¹¹ *Literární noviny* vznikly na počátku padesátých let, konkrétně v roce 1952 a jejich činnost byla ukončena v roce 1967. Na toto periodikum obsahem navázaly *Literární listy* v března roku 1968 a ještě téhož roku v listopadu je nahradily *Listy*. Ty následně zanikly v roce 1969.¹²

Literární noviny obsahovaly v první polovině šedesátých let řadu rubrik. Většinou se věnovaly literatuře, ale nacházely se zde i pravidelné rubriky týkající se například filmových představení, divadla nebo koncertů. Samozřejmě nesměly chybět satirické články, například

⁸ VYKOUPILOV, L. (2009): Malá recenze na Jana Skácela, který zde už dvacet let není. *Host*, roč. 25, č. 9, s. 21.

⁹ NAJBRTOVÁ, Barbora. *Literární časopis Host (do domu) pod vlivem politické moci i proti ní a jeho současná podoba* [online]. České Budějovice, 2011 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/r9ny8g/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PaedDr. Michal Bauer, Ph.D.

¹⁰ SVOBODA, Richard. *Host do domu. Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107>

¹¹ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha, 1998. Česká historie. ISBN 80-7106-308-8. str. 771.

¹² BERÁNEK, Jindřich (ed), *Souboj slova a obrazu s mocnými. Novináři a média v Pražském jaru '68*. Syndikát novinářů, Praha 2013, s. 31-32

Smějme se, dále se objevují recenze jako *Literární přehled*. Zapojuje se i čtenářská obec, kdy jsou v rubrikách otištěny čtenářské ohlasy.¹³

Týdeník vznikl pod Svazem československých spisovatelů. Od roku 1959 byl jako šéfredaktor uváděn Josef Rybák, ten však pobýval na dovolené a místo Rybáka redakci vedl Jiří Šotola až do roku 1964, kdy byl nahrazen Milanem Jungmannem. Od roku 1966 byl sice Jungmann stále psaný jako šéfredaktor, ale ve skutečnosti *Literární noviny*, stejně později jako *Listy*, řídila redakční rada. Ta se v průběhu roku měnila a zasedali v ní například Milan Kundera, Jiří Šotola, Jan Otčenášek a další.¹⁴

V této době *Literární noviny* začali otiskovat i zahraniční literaturu. Jednalo především pak o ruskou literaturu. Vedle krásné literatury se na stránkách časopisu objevila i odborná. Teoretická, kterou měl na svědomí především Miroslav Drozda. Dále byla zveřejňována i literatura západní.¹⁵

Svaz československých spisovatelů pověřil redakci *Literárních novin* vedením redakce *Literárních listů*. Periodikum bylo rovněž vydáváno jako týdeník a již na konci února roku 1968 se objevilo nulté číslo oznamující nové periodikum a možnost si *Literární listy* předplatit. Za krátké působení *Literárních listů*, vystřídala redakce dva šéfredaktory, prvním byl Dušan Hamšík a poté následoval Milan Jungmann.¹⁶

Literární listy se nesoustředily pouze na literaturu, ale v duchu Pražského jara a uvolnění, psaly i o politických a filozofických tématech. Reflektovaly politické procesy padesátých let, rozebíraly demokracii, například vztahy mezi Českem a Slovenskem. Ludvík Vaculík zde otiskl svůj manifest *Dva tisíce slov*.¹⁷

U *Listů* se jedná pouze o pokračování *Literárních listů*, ale po srpnových událostech bylo potřeba změnit název. Prvně *Listy* vycházejí na začátku listopadu 1968. Opět spadají pod Svaz československých spisovatelů a podobně jako v posledním tažení *Literárních novin*

¹³DOKOUPIL, Blahoslav. LITERÁRNÍ NOVINY (2) 1952-67. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1286>

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ BERÁNEK, Jindřich (ed), *Souboj slova a obrazu s mocnými. Novináři a média v Pražském jaru '68*. Syndikát novinářů, Praha 2013, s. 31-32

¹⁷DOKOUPIL, B. LITERÁRNÍ LISTY. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=149>

je šéfredaktorem Milan Jungmann. *Listy* měly svojí redakční radu. Za důležité považují, že *Listy* otiskly rozhovory a statě zahraničních osobností. Například o Romana Jakobsona, Jeana-Paula Sartra a další.¹⁸

1.1.3 Světová literatura

Literární časopis *Světová literatura* podobně jako výše zmíněná periodika zahájil svoji existenci již v padesátých letech dvacátého století. „*Literární časopis Světová literatura tvořil po čtyřicet let (1956–1996) významnou součást českého literárního a v širším slova smyslu kulturního života a jako takový nevyhnutelně odrážel vývoj soudobé společnosti, jejích politických a kulturních hodnot, omezení či možností. Tato vazba, do určité míry obsažena v realizační rovině každého kulturního média, se odráží jak ve složení redakce, redakční rady a spolupracovníků časopisu, tak ve výběru témat, přeložených i původních příspěvků a dobových autorských komentářů. Čtyřicetiletá historie Světové literatury odráží dějinnou etapu velice spletitou a dramatickou, a v důsledku toho je i vnitřní koncepce této revue velice proměnlivá a v celku obtížně postižitelná.*“¹⁹

Časopis vycházel jako dvouměsíčník a nesl podtitul *Revue zahraničních literatur*. Periodikum bylo vydáváno Státním nakladatelstvím krásné literatury, hudby a umění. Od roku 1961 jen jako Státní nakladatelství krásné literatury a umění a v roce 1966 se změnil název úplně. Nově se toto nakladatelství jmenovalo Odeon.²⁰ Revue od roku 1956 přinášela informace o zahraničních autorech, ale i například žánrech. V časopise byly otištěny divadelní hry, prózy, a dokonce i filmové scénáře. Častokrát tyto texty vycházely na pokračování. Avšak mimo uměleckou tvorbu v revue vycházely eseje i studie. Ty byly jak literárně-kritického nebo literárně-historického rázu. Dále tam najdeme i recenze.²¹

Pro tuto práci považují za důležité, že se v časopise *Světová literatura* objevují texty a překlady vztahující se k Maďarsku. V období šedesátých let přispívala svými překlady Anna

¹⁸DOKOUPIL, Blahoslav. LISTY (2). *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=144>

¹⁹SEMÍNOVÁ, Zuzana. Počátky časopisu Světová literatura a angloameričtí autoři. *Souvislosti*. 2003, 14 (1-2), s. 73

²⁰ZELINSKÝ, Miroslav. Světová literatura In: DOKOUPIL, Blahoslav (ed). *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 245.

²¹Tamtéž, s. 246

Rosová. Dále překlady z maďarštiny přispěli Milan Navrátil a Viktoria Hradská. V pozdějších letech do periodika přispíval také Evžen Gál.²²

1.1.4 Tvář

Jako poslední periodikum, které zde stručně představím, jsem si vybrala časopis *Tvář*. Oproti ostatním časopisům *Tvář* vznikla až v polovině šedesátých let a vycházela přerušovaně čtyři roky. Jednalo se o období mezi lety 1964 - 1965 a 1968 - 1969. Jednalo se o měsíčník, který vycházel desetkrát ročně, kvůli prázdninové pauze. Pauza se ovšem týkala prvního období mezi lety 1964 - 1965. V druhém období vyšla jen dvě čísla na konci roku 1968 a pouze šest čísel v roce následujícím. I tento časopis, stejně jako předchozí spadl pod Svaz československých spisovatelů a nakladatelství Československý spisovatel.²³

„Tvář prošla od prvního ročníku k druhému charakteristickým vývojem, který nelze redukovat na změny v personálním obsazení redakčního kruhu a kterým procházeli (nebo neprocházeli) sami spolupracovníci časopisu. Kritériem výběru příspěvků brzo přestala být generační příslušnost a později i příslušnost ke „skupině“, ale stala se jím především míra pronikavosti, s níž text dovedl vrhnout do situace nové a ostré světlo. Tento aspekt pak tím víc vystupoval do popředí ve studiích kritických [...] Proto Tvář nemohla a nechtěla zůstat jen složkou v rozvrstvenosti našeho literárního či vůbec uměleckého života a v průběhu své krystalizace odmítla plnit předem určenou funkci, která byla časopisu vymezena na základě vnějšího, mechanického organizátorského kalkulu. Nemohla však a nechtěla být ani skupinovým časopisem toho typu, do něhož by příslušníci skupiny odkládali své výtvořky.“²⁴

Na stránkách *Tváře* se kromě kritiky objevovala i beletrie a překlady. Jednalo se o překladatelskou činnost věnovanou nejen samotným autorům, ale i o ryze teoretickou složku o překladech. V jednotlivých číslech nalezneme například přeložené rozhovory s autory nebo překlady recenzí.²⁵

²² Tamtéž, s. 246

²³ ŠPIRIT Michael (ed.). *Článková bibliografie časopisu Tvář*. Tvář: Výbor z časopisu. Praha: Torst, 1995, s. 736–818. dostupné z: <http://www.ipsl.cz/upload/files/bibl-tvar.pdf>

²⁴ HEJDÁNEK, Ladislav, Tvář jako zkušenost, in: *Tvář*, 1968, č. 3 – listopad

²⁵ ŠPIRIT Michael (ed.). *Článková bibliografie časopisu Tvář*. Tvář: Výbor z časopisu. Praha: Torst, 1995, s. 736–818. dostupné z: <http://www.ipsl.cz/upload/files/bibl-tvar.pdf>

1.2 Česká literatura

Jméno Zuzany Adamové se poprvé objevuje na stránkách *České literatury* v roce 1963. V tomto periodiku vyšly od ní pouze dva články.

Česká literatura byla poprvé čtenáři představena v roce 1953. Jednalo se o „odborný časopis zaměřený na literárněvědnou bohemistiku a literární teorii“²⁶. V šedesátých letech se na pozici vedoucího redaktora vystřídali tři lidé. Jan Mukařovský tuto pozici zastával do roku 1962, kdy byl nahrazen Janem Petrmichlem. Po Petrmichlově smrti v roce 1964 převzal tuto funkci Miroslav Červenka. Ten na pozici vedoucího redaktor setrval až do roku 1970.²⁷

Podobně jako veškerá periodika v období padesátých a šedesátých let byla i *Česká literatura* ovlivněna dobovým komunismem. Bylo zde nařizováno, co se smí publikovat a na jaké téma jednotlivé články ladit. V době lehkého uvolňování se časopis zaměřil na důslednější práci a „[...] začali (se) odvracet od ideologických výkladů [...]“²⁸. Časopis se věnoval široké škále témat. Na stránkách se objevovaly články o všech literárních druzích, ale i o historických obdobích literatury.

1.2.1 Maďarská monografie o Haškovi

Článek Zuzany Adamové s názvem *Maďarská monografie o Haškovi* vyšel v pátém čísle časopisu *Česká literatura* v roce 1963. Jednalo se o 11. ročník tohoto periodika. Přestože se jedná o krátký článek, dle mého názoru Zuzana Adamová v tomto textu obsáhla vše důležité. Lze předpokládat, že cílem bylo informovat čtenáře, jak důležitý je Jaroslav Hašek nejen pro české prostředí, ale že jsou schopni se s Haškovým Švejkm ztotožnit a oblíbit si ho i lidé za hranicemi.

Adamová prvně představuje čtenáři vývoj Haškova Švejka v Maďarsku. Mluví o prvních překladech a o jednotlivých článcích věnující se Haškovi. Zmiňuje, kdy dosáhl Švejk

²⁶SVOBODA, Richard a Veronika KOŠNAROVÁ. ČESKÁ LITERATURA. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2000 (2020) [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=79>

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

největší obliby v Maďarsku a s jakými dalšími díly Jaroslava Haška se mohl čtenář v Maďarsku seznámit.

Adamová říká, že dosavadní pohled na Haška v Maďarsku byl nedostatečný. „*Bylo třeba ukázat vývoj a umělecké zrání Jaroslava Haška v světle celkového dobového kontextu.*“²⁹ Tohoto úkolu se zhostil Lázsló Dobossy, který v roce 1963 vydal monografii věnující se Jaroslavu Haškovi *Hašek, Gondolat, Irodalomtörténeti kiskönyvtár*.

Následuje krátké představení Lázsla Dobossyho a jeho předchozí práce. Adamová následně představuje onu monografii, jak je vystavěná a co v ní čtenáři naleznou za informace. Adamová postupně ukazuje jednotlivé celky a kapitoly knihy. Je zjevné, že Dobossy věnoval velké úsilí tomu, aby ukázal i Haškovu provázanost s Maďarskem.

1.2.2 Pověst o krysaři

Tento článek byl otištěn v roce 1968. Jedná se o první číslo v 16. ročníku *České literatury*. Oproti předchozímu článku má tento rozsah necelých devět stránek. Zuzana Adamová svůj text rozdělila do dvou kapitol. První nese název *Historie pověsti a její umělecká zpracování*, a ta druhá *Dramatický konflikt pověsti a jeho dialogizace*.

Adamová začíná první kapitolu rozpravou o maďarském prozaikovi Kálmánovi Mikszáthovi, který použil motivy krysaře ve svém románu. Je možné se domnívat, že právě toto bylo impulzem pro zpracování tohoto článku. Zuzana Adamová následně představuje různé pojetí pověsti o krysaři, kde byla zrozena, kde se objevuje poprvé. Seznamuje čtenáře i s doloženou historickou událost, podle které mohla pověst o krysaři vzniknout. Nermalou část textu věnuje i pojednání o Sedmihradsku a Sasech.

Následně se Adamová začíná věnovat uměleckému zpracování pověsti. Prvně jmenuje Františka Ladislava Čelakovského a jeho *Ohlasy písní českých*. Zde lze najít píseň *Cikánova píšťalka*. Adamová vždy u daného příkladu ukáže, jak si autor poradil s pověstí o krysaři a jak se od sebe liší.

Dalším autorem, kterého Adamová jmenuje je Johann Wolfgang Goethe a jeho báseň *Der Rattenfänger*, v českém překladu *Krysař*. Tato báseň je v článku předložena celá v němčině.

²⁹ ADAMOVÁ, Zuzana: Maďarská monografie o Haškovi. *Česká literatura*. Roč. 11, 1963, č. 5, září, s. 434–436.

Adamová poté popisuje, jak je pověst o krysaři zobrazena v této básni. Další báseň, kterou Adamová představuje je *The Pied Piper of Hamelin* od Roberta Browninga. Nezapomíná zmínit, že tato báseň je koncipována pro děti. Opět je zde otištěná v originálním znění a následně rozebrána z tematického pohledu. Kromě spisovatelů Adamová zmiňuje i malíře Hanuše Schwaigra a jeho vyobrazení krysaře.

Velká část textu je věnována Viktoru Dykovi a jeho novela je představena podobně, jako díla předtím. Nastává zde srovnání s ostatními autory. Například v zobrazení ZeměSedmíhradské. V návaznosti na Dykova *Krysaře* je představena další báseň. Tentokrát od Františka Halase se stejným názvem.

Kapitolu ukončuje shrnutím, že se pověst měnila, ale „*společný však zůstal u všech jeden rys: symbol krysaře jakožto představitele jakéhosi vyššího životního ideálu, protipólu obyčejnosti, symbol umělce proti šosáctví, symbol fantazie proti přízemnosti*“.³⁰

Druhá kapitola, *Dramatický konflikt pověsti a jeho dialogizace*, je převážně věnovaná právě ukázání fungování dialogů v jednotlivých představených dílech. Zuzana Adamová se zde opírá o Jana Mukařovského a jeho studii *Dialog a monolog* a v praxi ukazuje, jak se tato studie dá aplikovat na Dykova *Krysaře*. Následně vytyčuje body a základní osnovu pověsti o krysaři.

Adamová postupně bere jednotlivá představená díla. Začíná Goethovým *Krysařem* a ukazuje, jak je možné nahlížet na rozpravu v textu. Dokazuje, že Goethe i Browning ve svých básních mají prvky dialogu. Zajímavě také komentuje dialogičnost u Schwaigra. „*Toto malířské zpracování, přirozeně vzdálené jazykových vyjadřovacích prostředků, [...], ukazuje vlastně nejpřesvědčivěji skrytou dramatičnost samotné látky [...]*“³¹ Na závěr se Adamová opět vrací k Dykovu *Krysaři*. Zde rozebírá dialogičnost více dopodrobna.

1.3 Slavia

Zuzana Adamová se zde poprvé publikuje již na konci padesátých let, a to v roce 1958 s článkem *Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých*

³⁰ ADAMOVÁ, Zuzana: Pověst o krysaři. *Česká literatura*. Roč. 16, 1968, č. 1, únor, s. 69.

³¹ Tamtéž, s. 71

letech minulého století. Zde opět publikovala v roce 1959, a to článkem První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku.

Jak uvádí Slovanský ústav Akademie věd ČR je *Slavia, časopis pro slovanskou filologii* mezinárodní vědecký časopis, který se specializuje právě na studium slovanských jazyků a jejich přesahů do neslovanských kultur. Časopis vydává Slovanský ústav AV ČR a vychází čtyřikrát ročně od roku 1921. Jediným obdobím, kdy časopis nevycházel, byla 2. světová válka.

1.3.1 Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých letech minulého století

Jak bylo už výše zmíněno, tento článek vyšel v roce 1958. Tento článek byl otištěn ve druhém čísle ve 27. ročníku. Adamová začíná svoji rozpravu stručným představením Szende Riedla a nastiňuje čtenáři, co ho v tomto článku čeká. Zuzana Adamová svoji pozornost nejprve soustředí na historické okolnosti, kdy vysvětluje situaci v polovině 19. století. Podává informaci, jak se obě kultury, česká a maďarská, sbližovaly a oddalovaly a představuje jednotlivé velké osobnosti z obou kultur a o co se zasloužily. Více prostoru věnuje maďarským osobnostem. Poté přechází na pole literární historie, kdy představuje jednotlivé vztahy a ukázky překladů některých důležitých děl z češtiny do maďarštiny.

Po tomto obecném úvodu, chceme-li historicko-literárním kontextu, se pozornost Adamové opět upírá k Riedlovi. Představuje Riedlův život od jeho narození až po jeho příchod na české území a jeho jmenování profesorem maďarštiny. Ukazuje, jak byl mladý profesor přijat tehdejší společností, a hlavně jak vedl kurzy maďarštiny a jaké autory představoval studentům. Zmiňuje také antologii maďarských autorů s ukázkami pro studenty. Adamová následně výčtem jmen a děl sděluje čtenáři, koho je možné najít v této antologii.

Adamová vysvětluje, že profesorská dráha nebyla jedinou činností, kterou Riedl v Praze vykonával. Zmiňuje jeho překladatelskou činnost, kdy přeložil do maďarštiny Rukopis Královedvorský. Upozorňuje čtenáře, že některé tyto překlady nebyly dokonale přebásněny, ale že důležité je především to, že tyto překlady vznikly.

Dalším důležitým aspektem Riedlova života byla tvorba v časopisech. Opět je čtenáři představeno několik periodik, do kterých přispíval a stručně vymezeno, čím se dané časopisy zabývaly a kterými konkrétními články Riedl přispíval.

Nejvíce Adamová vyzdvihuje Riedlovu snahu o šíření literatury, hlavně „*obeznámení maďarského obecnstva s českou a vůbec slovanskou literaturou*“³². Následně Adamová rozebírá teze a myšlenky Riedla a podkládá je určitými články, které Riedl vydal k tomuto tématu. Článek nadále pokračuje jednotlivými výčty z toho, čemu se Riedl věnoval. Schéma představení Riedlova díla se nemění. Myšlenka je tedy nejdříve představena, rozvedena a vysvětlena. Zmiňuje například hesla maďarské literatury v Riegrově Slovníku naučném, jehož autorem je právě Riedl.

Na závěr Adamová nastiňuje Riedlův návrat do Maďarska. Ukazuje dobovou mentalitu a snaží se vysvětlit čtenáři, proč nebyl Riedl dobově v Maďarsku přijat. Adamová představuje rozdílné mentality obou zemí.

Na konci tohoto článku je poznámka o studii Petra Pražáka *Češi a Maďaři v nerudovské Praze*. Je zde připojena poznámka, že ve stejné době nezávisle na sobě, vyšla kromě tohoto článku ještě jedna studie věnovaná Riedlovi.

1.3.2 První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku

Druhý článek Zuzany Adamové v periodiku *Slavia* vyšel v roce 1959. Objevil se ve čtvrtém čísle ve 28. ročníku. Jak už název článku napovídá, Adamová zde představuje první maďarská dramata na českém jevišti. Důležité je zmínit, že se opravdu jedná o první dramata. Proto nás Adamová zavádí do druhé poloviny 19. století. Adamová na začátek nejprve představuje celkovou literární situaci v Maďarsku v druhé polovině 19. století. Krátce klasifikuje, jaká témata se v maďarských dramatech uplatňovala.

Při představení jednotlivých divadelních her Adamová vždy postupuje stejně. Stručně představuje děj, kritické ohlasy představované hry a také to, jak na hru reagovala veřejnost. Také se zabývá tím, zdali drama vyšlo knižně, kdo jej u nás přeložil a kolika repríz se drama dočkalo. Největší část z pojednání o jednotlivých dramatech tvoří pohled kritiky. Adamová jmenuje jednotlivá periodika, kde dané kritiky vycházeli a autora, který je napsal.

Jako první je čtenáři představena veselohra *Klín klínem*, originále pod názvem *Szeget szeggel*, Karla Kisfaludyho. Tato veselohra vyšla v českém překladu v roce 1867, ale nebyla

³² ADAMOVÁ, Zuzana: Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých letech minulého století. *Slavia*. Roč. 27, 1958, č. 2, 9. 6., s. 282.

hrána na prknech divadel. Druhá veselohra, kterou Adamová představuje, je *Růžena aneb Turnaj lásky* Ede Szigligetiho. Další divadelní hra, které se Zuzana Adamová věnuje je *Aesop* Jenő Rákosiho z roku 1872. První maďarská hra uvedená na prknech Národního divadla byla *Hubička* Lajose Dóczyho. Adamová píše, že tyto hry nebyly příliš úspěšné, někdy za to mohl nepřilíživý vyvedený překlad a jindy samotná výprava divadla.³³ Hra, která byla naopak přijata zprvu pozitivně, se jmenuje *Proletáři* Gergelye Csikyho. Této divadelní hře věnuje Adamová nejvíce prostoru a do podrobností rozebírá ohlasy kritiky na tuto hru. Poslední divadelní hru, kterou Zuzana Adamová zmiňuje, je *Carův kurýr*, kterou podle Verneova románu zdramatizoval maďarský spisovatel Ferenc Csepreghy. Dokazuje, že byla divácky oblíbená, protože se jako jediná se dočkala více repríz. Na závěr se zmiňuje ještě o jedné hře, *Tragédie života* Imré Madáchyho, ale na rozdíl od předchozích dramát, tuto hru nijak nerozvádí.

Adamová používá výstižné a dlouhé nadpisy. Indikují to, co čtenář nalezne v jejím textu. Vždy se drží vymezeného tématu a neodbočuje od něho.

1.3.3 La littérature comparée an Europe Orientale

Tento krátký článek Zuzana Adamová nenapsala sama. Spoluautorkou je Růžena Grebeníčková, která se zabývala literární historií, teorií a kritikou. Kromě toho se také věnovala překladatelské a editorské činnosti³⁴ Článek vyšel v roce 1964. Byl otištěn ve čtvrtém čísle ve 33. ročníku periodika.

Text je věnován sborníku *La littérature comparée an Europe Orientale* z roku 1963. Část tohoto sborníku jsou materiály z konference o srovnávací literatuře, která se uskutečnila na konci října v roce 1962 v Budapešti. Obě autorky byly přítomny na této konferenci a s nimi i další zástupci z českého prostředí. Autorky se dále věnují spíše konferenci, než dané publikaci. Seznamují čtenáře se třemi problémy, které se na konferenci řešily. Každý z těchto problémů je následně rozveden a jsou představeni jednotliví autoři - čeští i zahraniční. Představitelé ze zahraničí byli z Polska, Maďarska, Sovětského svazu a dalších zemí. Za zajímavé považují,

³³ ADAMOVÁ, Zuzana: První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku. *Slavia*. Roč. 28, 1959, č. 4, 26. 11., s. 590–601.

³⁴BLAŽÍČEK, Přemysl. Růžena GREBENÍČKOVÁ. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 1994 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=372>

Že obě autorky věnují dva odstavce také svým vlastním myšlenkám z konference. Jednotlivé problémy jsou ukázány skrze vyjádření jednotlivých účastníků konference.

Na konci se opět vrací ke sborníku a představují, jak je koncipován. „*Můžeme na závěr shrnout, že mezinárodní konference srovnávací literatury přinesla skutečně nové podněty literárnímu bádání, potvrdila nutnost co nejužší spolupráce vědců západních i východních zemí [...]*“³⁵

1.4 Slovanský přehled

V případě *Slovanského přehledu* se nejedná o literární časopis. Historický ústav AV ČR jej uvádí jako ústřední historické periodikum vycházející v České republice, které se zaměřuje na dějiny národů hlavně střední Evropy, ale i národy řadící se k východní a jihovýchodní části Evropy. Poprvé vyšel v roce 1898 a od počátku se věnoval podávání aktuálních informací o kulturním a politickém dění. Historický ústav rovněž uvádí, že od šedesátých let se periodikum stává výlučně historicko-vědeckým časopisem. V časopise lze nalézt rozličné druhy textů. Od recenzí, přes diskuze až k odborným studiím.

1.4.1 Česká poezie v Maďarsku

Prvním textem, který byl Zuzaně Adamové v časopise *Slovanský přehled* otištěn, je článek *Česká poezie v Maďarsku*. Stalo se tak ve třetím čísle 46. ročníku, který připadal na rok 1960.

Adamová v tomto textu představuje maďarské překlady českých básníků od počátku 20. století do konce padesátých let. Ukazuje, že jednotlivé básně jsou přeloženy velkými maďarskými básníky. „*Tyto knížky doplňují u maďarského čtenáře mezeru v znalosti české poezie.*“³⁶ V závěru vybízí, že by se i českému čtenáři mohl hodit podobný výbor s maďarskými autory.

³⁵ ADAMOVÁ, Zuzana – GREBENÍČKOVÁ, Růžena: La littérature comparée an Europe Orientale. *Slavia*. Roč. 33, 1964, č. 4, 30. 11., s. 653.

³⁶ ADAMOVÁ, Zuzana: Česká poezie v Maďarsku. *Slovanský přehled*. Roč. 46, 1960, č. 3, červen, s. 192.

1.4.2 Maďarská monografie o Karlu Čapkovi

Článek vyšel v roce 1962. Byl otištěn ve 48. ročníku v první čísle. Tento text byl umístěn v rubrice aktuality. Adamová v úvodu textu představuje maďarskou edici Literárně historické knihovničky, kde vychází přeložená díla světových autorů. V této edici se objevila také monografie o Karlu Čapkovi z pera již představeného Lászla Dobossyho.

Po tomto krátkém úvodu Adamová představuje Dobossyho a předchozí vztah maďarských čtenářů k Čapkovi. Následně Adamová ukazuje jednotlivé části knihy a předkládá jejich nejdůležitější myšlenky. Jedná se například o kapitoly o životě Karla Čapka nebo Čapkovi styky s Maďarskem. Tento text lze zařadit mezi recenze na dané dílo.

1.4.3 Krátce z Maďarska

V této kapitole bude představen další příspěvek Zuzany Adamové, který je tentokrát koncipován jako rubrika *Krátce z Maďarska*. Je rozdělena na jednotlivé body s krátkými informacemi z maďarského kulturního života. Tuto rubriku zpracovala Zuzana Adamová v roce 1962. Byl otištěn ve čtvrtém čísle ve 48. ročníku. Adamová zde představuje v pěti bodech nová maďarská díla věnující se českému prostředí. Seznamuje čtenáře taky s kulturními akcemi se stejnou tematikou.

První bod je věnován nové knize *Dějiny slovenské literatury* v originále *A szlovák irodalom története* Lászla Sziklayho. Následně je představeno, co čtenář v této knize nalezne.

Druhý bod je věnován Boženě Němcové. Respektive se jedná o zprávu z průběhu večera věnovaného památce Boženy Němcové. Tato událost byla dle Adamové plná informací o pobytu Němcové v Uhrách. Třetí bod je velmi podobný s druhým bodem. Zde Adamová podává svědectví o večeru, který byl věnován Boženě Němcové. Jmenuje také přednášející a jejich přednášky.

U následujících bodů se přesouváme z Budapeště do Prahy. Tyto dva poslední body spolu souvisí, protože se tentokrát točí kolem Výstavy maďarské knihy v Praze. Poslední bod pojednává o besedě s maďarskou kulturní delegací u příležitosti zahájení Výstavy. Jmenuje jednotlivé představitele delegace a jejich přednášky.

1.4.4 O Haškovi maďarsky

Předposlední článek Zuzany Adamové vyšel v roce 1963. Byl otištěn ve čtvrtém čísle 49. ročníku. Adamová tento text začíná netradičně vlastní vzpomínkou. Převypravuje čtenáři, co se událo a hned vzápětí vysvětluje, proč tuto vzpomínku použila. Šlo o ukázání Haškova dosahu i za hranice a jeho oblíbenost i v Maďarsku.

Zbytek textu je věnován poslednímu překladu Haškova Švejka z roku 1962 a Dobossyho monografii o Haškovi. Ve zkrácené verzi se z tohoto textu dozvídáme stejné informace jako z článku *Maďarská monografie o Haškovi* v časopise *Česká literatura* z téhož roku.

1.4.5 Maďarsky o Čechách a o ledačems jiném

Poslední článek Zuzany Adamové ve *Slovanském přehledu* vyšel v roce 1963. Tento text byl otištěn v poslední šestém čísle 49. ročníku. Adamová zde představuje cestopisné eseje Józsefa Szaudera pod názvem *Cypřiš a obelisk*. Tato kniha se věnuje rozličným krajům po Evropě.

Adamová v tomto textu přibližuje čtenáři hlavně Szauderův pohled na konkrétní české prostředí než na celkové slovanské. Ukazuje, jak tento spisovatel zobrazuje například Prahu nebo České Budějovice. Zaměřuje se také na to, co ho na daných místech okouzlo. Kratičkou informací sděluje čtenáři, že po českých městech následovala Bratislava, ale to je jediná zmínka o městě mimo Českou republiku. Na závěr knihu hodnotí jako výborný pramen pro možné budoucí cestovatele do Čech.

2. Česko(Slovesnko)-maďarské vztahy

Spojujícím znakem literární tvorby Zuzany Adamové je vztah české literatury k Maďarsku. Proto je tato kapitola věnována česko-maďarským vztahům na literárním poli. Jediný mnou dohledatelný text od Zuzany Adamové, který nebyl publikován časopisecky nebo není obsažen formou doslovu v jednotlivých překladech maďarských autorů, je jedna stať v knize *Dějiny a národy: Literárně historické studie o československo-maďarských vztazích*. Daná studie je zaměřena na překladovou literaturu. Respektive na autory a knihy přeložené z maďarštiny do češtiny.

Jelikož se celým dílem Zuzany Adamové prolíná otázka překladů, ať už z maďarštiny do českého jazyka nebo naopak, považuji za vhodné tuto kapitolu věnovat právě překladům. Prvně by bylo vhodné nastínit, jaké vztahy mezi zeměmi panovaly. Zde si dovoluji vybočit z časového rámce, který byl doteď v práci zachován. Představím tedy i dobu před šedesátými léty. Budu vycházet z textu Zuzany Adamové, která představuje překladovou literaturu od roku 1945 a koncovým rokem je 1962 (knihy *Dějiny a národy: Literárně historické studie o československo-maďarských vztazích* je vydána v roce 1965).

Stručně představím jak byl vnímán vztah vůči Maďarsku v daném časovém rámci, který Zuzana Adamová nastavila. Vztahy po druhé světové válce byly napjaté z důvodu působení Maďarska v Ose. Nelibost trvala jen několik let, než byly obě země začleněny do Sovětského svazu. V této době se řešila nejen otázka odsunu německého obyvatelstva z českého pohraničí, ale také otázka odsunu maďarského obyvatelstva ze Slovenska. Od roku 1948 byl v čele otázky česko-maďarských vztahů Sovětský svaz. Maďarům, kteří byli občany Československa do roku 1938, bylo vráceno československé občanství. V roce 1949 byla podepsána smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. Později téhož roku byl k této smlouvě přidán protokol, který se týkal finančních a hospodářských otázek. Jednalo se zde o reparační i restituční nároky, které obě země prohlásily za vyrovnané.^{37 38}

³⁷ JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. s. 164-165 ISBN 978-80-246-3355-8.

³⁸ HUSOVÁ, Marcella. Maďaři a my v dějinách, stycích a literatuře. *iLiteratura.cz* [online]. 2003 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/14465/madari-a-my-v-dejinach-stycich-a-literature>

Od okamžiku, kdy se obě země staly součástí Východního bloku, se česko-maďarské vztahy zlepšily a země už proti sobě nevystupovaly nepřátelsky. Avšak vztahy se omezili jen na státnické a stranické oficiální návštěvy. Vzájemným vztahům neprospěly ani události z roku 1956, kdy Maďarskem otrásalo protirežimní povstání. Československé vojenské oddíly se tenkrát účastnily obsazení pohraničních oblastí Maďarska. O více než dekádu později se maďarské vojsko účastnilo okupace Československa v rámci spolupráce Varšavské smlouvy.³⁹

2.1 Rozdělení maďarské překladové literatury podle Zuzany Adamové

*„Jedna z nejkonkrétnějších forem kulturních styků a vzájemných literárních vlivů mezi dvěma národy je překlad literárního díla do cizího jazyka. Jak v minulosti, tak i dnes je to jedna z možností poznat kulturní hodnoty druhého národa a prostřednictvím tohoto poznání získat určitou představu o celkovém životě druhé země. Tím důležitější to je, jedná-li se o zemi sousední, během celého historického vývoje nerozlučně spjatou s vývojem vlastního národa, jak je tomu v případě Československa a Maďarska.“*⁴⁰ Takto zní úvodní slova ke statí Zuzany Adamové *České překlady maďarské literatury od r. 1945 do r. 1962*.

Zuzana Adamová rozděluje toto období sedmnácti let na tři větší časové úseky. První skupina je časově vymezena mezi roky 1945-1949, tedy těsně poválečná. Jak již bylo výše zmíněno, v tomto období nepanovaly mezi těmito národy vřelé vztahy, je tedy pochopitelné, že v tomto krátkém časovém úseku vyšlo překladově nejméně maďarských knih. Knihy, které byly překládány, byly předválečného rázu. Jedná se i o opětovná vydání některých knih. Setkáváme se zde s „klerikálně mravoučnou literaturou“, kterou podle Adamové představuje Tihamér Tóth. Poprvé se také začínají objevovat díla, která odkazují na válku. V posledním roce tohoto období také vyšla nejúspěšnější kniha Bély Illeése *Karpatská rapsodie* byla poprvé vydána v roce 1949.⁴¹

V druhém období, tedy mezi lety 1950 a 1956, se výrazně zvedla produkce maďarské překladové literatury. Počet knih stoupl na padesát čtyři. V knihách z této doby výrazně

³⁹ JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. s. 165 ISBN 978-80-246-3355-8.

⁴⁰ ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. s. 321.

⁴¹ Tamtéž, s. 321-322

rezovala dvě témata: první bylo dění válečné a se točilo kolem současného života na vesnici. Převažoval počet knih, jejichž tématem byla především první nebo druhá světová válka. Adamová uvedla, že „[...] vyznívají většinou upřímně a pravdivě, mluví lidskou řečí o nelidské době.“⁴² Překvapivé je, že se v tomto časovém období nepřeložilo mnoho děl s budovatelskou tematikou. Dále Zuzana Adamová upozorňuje na fakt, že skromně jsou zastoupeny také knihy, které se věnují soukromým problémům jednotlivců a otázkami vnitřního světa člověka. Autoři, kteří jsou v tomto období překládáni, se řadí mezi maďarské klasiky. Najdeme zde nejen autory z devatenáctého, ale i počátku dvacátého století. U těchto autorů se objevují jak aktualizované překlady již vydaných knih, tak zcela nové překladové knihy. Během těchto let vycházela široká škála žánrů, jako například poezie nebo reportáže a další.⁴³

Poslední období, které Adamová zmiňuje, zahrnuje roky 1957 až 1962. Tento časový úsek je charakterizován velkou pestrostí témat. S tím souvisí i největší produkce překladů za již zmíněné období. Celkem se jedná o osmdesát překladů. Stále se objevuje téma druhé světové války. Ale je zřetelné snížení produkce děl s touto tematikou: „[...] vždyť se stále více vzdalujeme od války, zážitky z války jsou stále citelněji nahrazovány novými problémy každodenního života.“⁴⁴ Adamová také přichází s vysvětlením, proč v těchto obdobích nenacházíme mnoho děl s tematikou koncentračních táborů. Jednalo se o to, že tento druh literatury byl již hodně zastoupen původní českou produkcí, proto se tato literatura tolik nepřekládala. V době, kdy začala upadat válečná tematika, se skoro úplně přestala objevovat také tematika vesnice. Velkou pozornost zde získávají autoři věnující se ožehavému tématu šestapadesátého roku, kdy v Maďarsku proběhly protesty. Zde sama Adamová uvádí, že nelze tyto knihy zatím nijak soudit, „[...] avšak o jejich hodnotách rozhodne až doba“.⁴⁵ V tomto období jsou, oproti předchozím časovým úsekům, hojně vydávána díla maďarské krásné literatury pro mládež nebo výběry lidových pohádek. Oproti předchozím obdobím také nevycházelo tolik lyrických děl. Jak už bylo zmíněno, toto období se vyznačuje pestrostí, „[...] proti dřívějším letům je v něm mnohem větší rozmach i odvaha sáhnout k tématům dosud zanedbaným“.⁴⁶ Proto i zde nacházíme zcela nové autory.

⁴² ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. str. 323

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž, s. 324

⁴⁵ Tamtéž, s. 324

⁴⁶ Tamtéž, s. 325

Dále se ve své stati Zuzana Adamová věnuje největším maďarským autorům, kteří vycházeli v češtině. V tomto období vychází knihy, jejichž děj se dá zasadit jak do devatenáctého, tak i dvacátého století. Nově se ale také objevují překladové knihy, jejichž děj se odehrává ještě dříve. Například historický román, který zachycuje selské povstání z roku 1514. Adamová vysvětluje proč byla potřeba vytvořit i zcela nové překlady. Bylo to tím, že knihy musely být atraktivní pro tehdejšího čtenáře. Určitou část své stati věnuje Adamová i divadlu.⁴⁷

Zuzana Adamová představuje ve své práci několik jmen maďarských autorů. Dovolím si zmínit ty, které Adamová považuje za nejpřekládanější. Béla Illés se dá pokládat za nejčastěji překládaného autora, jelikož v období od roku 1945 do 1962 vyšlo v českém překladu deset jeho knih. Zde je také potřeba zmínit to, že jednotlivé knihy opět vychází v několika vydáních. Možným důvodem pro jeho opětovné překládání jsou jeho témata, která byla vhodná pro tehdejší dobu. Na dalším místě je Zsigmond Móricz. Tomuto autoru vyšlo deset děl v osmi svazcích. Trojici nejvíce překládaných autorů uzavírá Kálmán Mikszáth, u něhož nalezneme sedm prací vydaných v šesti svazcích.⁴⁸

V tomto časovém úseku se objevují i kuriózní případy, kdy jsou čtenáři představena druhá vydání některého díla, kdy každé nese jiný název, ale daný text v díle je zcela totožný s předchozím překladem. Toto se stalo například u knihy pro děti od Bély Balázse. Poprvé vyšla roce 1947 v nakladatelství Svoboda v překladu Arno Krause pod názvem *O hodném panáčkovi, staré žábě a velké násobilce*. Druhé vydání z roku 1958 nese název *Opravdový blankyt* v překladu R. O. Rakušana. Název je v podstatě to jediné co se změnilo, protože samotný texty se podle Adamové zcela shoduje. Rakušan byl pseudonym, který používal Arno Kraus. Je evidentní, že v době druhého vydání nebyl autorův pseudonym známý, protože se nad podobností a vlastně úplnou shodou překladu se tehdejší kritika nepozastavila. Adamová sama pak upřesňuje, že o pravé identitě R. O. Rakušana ví jen malý okruh zasvěcených lidí.⁴⁹

Řada děl maďarských autorů byla zasazena do edice Světové četby a vycházely ve větším nákladu. „Zařazení do těchto edic mělo zvláštní význam i proto, poněvadž v těchto

⁴⁷ Tamtéž, s. 326

⁴⁸ Tamtéž, s. 326-327

⁴⁹ Tamtéž, s. 327

vydáních byla zajištěna možnost důkladným předmluvy a doslovů, což v případě překladů – a zejména překladů z literatur malých národů – má mimořádnou důležitost. V minulosti bylo známo v českém prostředí celkem málo postav maďarské literatury. A i ti kteří byli hojně překládáni, jako např. Jókai, byli interpretováni často velmi nesprávně. [...] význam překladů zvyšuje skutečnost, že jejich předmluvy nebo doslovy z pera českých hungaristů jsou většinou dosud jediným pramenem poznání význačných postav a různých myšlenkových proudů maďarské literatury.“⁵⁰ Tuto důležitost informací obsažených v již zmíněných doslovech nebo předmluvách tehdejší kritici nebrali vůbec v potaz a často prý ani neuváděli daného překladatele. Adamová soudí, že maďarská literatura byla čtenářům představena uspokojivě.⁵¹

Maďarská literatura se objevovala i v různých periodikách. Ale recenze na překlady maďarských děl se v českých časopisech nevyskytovaly často. Někteří autoři byli známí ještě před vydáním jejich překladů. Mezi ně patřili například Jókai, Petőfi nebo Attila József. Jejich práce se objevovaly na stránkách českých novin a časopisů. Většinou tyto články pojednávaly například o jejich úmrtí, výročí narození nebo o ukázkách z jejich děl. Dále v této práci Zuzana Adamová uvádí různé příklady reakcí recenzentů na daná díla. Představuje také české autory, kteří se věnovali životům výše představených maďarských autorů. Jako příklad uvádí knihu *Alexandr Petőfi – básník maďarského lidu* od Julia Dolanského. Na základě předložených recenzí je jednoznačné, že maďarská literatura byla vnímána příznivě. Avšak lze také najít díla, jež nebyla plně pochopena.

Na konci se Zuzana Adamová věnuje otázce tehdejší současné literatury. Tvrdí, že současné dílo je i takové dílo, které líčí starší události, ale je vyprávěné očima dnešního autora.⁵²

Lze předpokládat že tento text vznikl jako doplnění ke kapitole předcházející statí Adamové. Tibor Tóth v překladu A. Engelmana čtenáři ukazuje česká a slovenská díla přeložená do maďarštiny. Oba tyto texty jsou koncipovány dosti podobně. Nejprve je čtenář seznámen s důležitostí překladů pro oboustrannou komunikaci mezi zeměmi. Následuje

⁵⁰ Tamtéž, s. 328

⁵¹ Tamtéž, s. 329

⁵² Tamtéž, s. 329-333

samotný text, kdy je vysvětlena situace překládaných děl v průběhu vymezených let. U obou textu nacházíme i kompletní bibliografii přeložených děl, která jsou rozdělena podle let.

Adamová v této práci hojně jmenuje a chválí české překladatele. Snad aby sama podpořila myšlenku, že by se na překladatele nemělo zapomínat. Méně se zde věnuje osobnostem, které se věnovaly tvorbě paratextů. Ani Tóth se ve svém textu nevěnuje tvůrcům paratextů v maďarsku, pouze jmenuje tamní překladatele.

Za velmi přínosné považuji informace o tom, jak tehdejší kritika a tisk vnímali maďarské překlady. Adamová dostatečně seznamuje čtenáře s jednotlivými reakcemi na knihy, které ve svém textu zmiňuje.

2.2 Zuzana Adamová o autorech časopisu *Nyugat*

V časovém úseku, který Zuzana Adamová vymezila, a kterému je tato kapitola věnovaná, nacházíme zastoupení autorů z okruhu kolem časopisu *Nyugat*. Považuji za vhodné se zde zmínit alespoň o některých reprezentantech tzv. Velké generace. Avšak nezaměřím se jen na první generaci, ale vyberu i významné autory z druhé i třetí generace. Přestože se v tomto období překládala také díla autorů, kteří do tohoto okruhu nepatřili. Někteří autoři budou představeni v poslední kapitole, kdy se budu věnovat jednotlivým knihám, na kterých se sama Zuzana Adamová podílela na dosloveh.

Zuzana Adamová popisuje toto hnutí ve svém textu obsaženém v knize *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích* následovně: „Časopis *Nyugat* začal vycházet v r. 1908. Celé hnutí s ním spjaté vyjadřovalo touhu po poznání vyspělé západní kultury a snahu vytvořit domácí literaturu vysoké úrovně. Tato snaha v zaostalém, polofeudálním, klerikálním Maďarsku znamenala krok kupředu na cestě buržoazního vývoje. Skupina spisovatelů a básníků okolo časopisu *Nyugat* netvořila pochopitelně jednolitý celek. Nositelé bojovné společenské tendence byli Endre Ady a Zsigmond Móricz, jiná část usilovala spíše o dokonalý básnický výraz. I když se obě tyto skupiny vzájemně lišily ještě řadou menších odstínů, znamenal celkově časopis *Nyugat* jakožto jednotné hnutí opozici proti všemu zaostalému a nízkému, a měl proto progresivní úlohu.“⁵³

⁵³ Tamtéž, s. 324

Časopis *Nyugat* začal vycházet 1. ledna 1908 a nepřetržitě pokračoval ve svoji činnosti do roku 1941. Poté fungoval pod novým názvem *Magyar Csillag*, což lze přeložit jako *Maďarská hvězda*. Samotné slovo *nyugat* znamená v maďarštině „západ“. Ve své době bylo ovšem toto označení vnímáno spíše jako „úsvit“. Jednalo se o úspěšný pokus vytvořit moderní literární časopis. Petr Rákos ve své knize *Velká generace – básníci Nyugatu* informuje, že souběžně s časopisem vznikla i ročenka *Holnap*, což znamená „zítr“, která představila budoucí velké osobnosti spojené s tímto periodikem.⁵⁴ Adamová se *Nyugatu* věnuje jen okrajově. Představuje *Nyugat* jako jednu skupinu a nepouští se do hlubokých úvah ani rozborů tohoto hnutí. Petr Rákos této skupině věnoval celou antologii, kde rozebírá jednotlivé autory do dopodrobna.

Postupem času se význam časopisu posunul od funkce periodika k většímu celku, kdy se dalo mluvit o proudu, směru či hnutí. Poměrně dlouhá existence časopisu je historiky členěna na kratší úseky, které se rozlišují podle generací. Je zcela pochopitelné, že když nastoupila nová generace, změnily se i některé postoje. U některých autorů je samozřejmě možné, že je nelze jednoznačně zařadit do konkrétní skupiny. Chtěla bych zde představit výrazné básnické osobnosti, neboť „*lyrika odedávna vévodila maďarské literatuře*.“⁵⁵ Autorům, kteří se věnovali próze, se budu věnovat v poslední kapitole mé práce, kdy budu řešit jednotlivá díla, ve kterých má svůj podíl Zuzana Adamová.

Vedle generačního dělení historikové dělí skupinu *Nyugatu* do dvou skupin. „*Jedna bojově tendenční, „angažovaná“, spojující umělecké poslání vědomě a záměrně s úkolem společenské metamorfózy (Ady a Móricz); a druhou „estetickou“, uchylující se do „věže ze slonoviny“, příslovečného sídla křehké a samoučelné krásy (Babits a Kosztolányi)*.“⁵⁶

Profil každého autora bude představovat krátký medailonek o životě, ale hlavně se zaměřím na díla, která vyšla v českém překladu. Bude se jednat především o rozpětí let 1945-1962. Z Velké generace představím Endre Adyho a Dezső Kosztolányiho.

Endre Ady se narodil 22. listopadu 1877 v dnešním Rumunsku (Érmindszent) a zemřel v Budapešti 27. ledna 1919. Po střední škole se zapsal na práva a v roce 1899 poprvé publikoval

⁵⁴ RÁKOS, Petr. *Velká generace: básníci Nyugatu*. Praha: Odeon, 1982. str. 15

⁵⁵ Tamtéž, s. 17

⁵⁶ Tamtéž, s. 33

svoji práci v novinách. Od roku 1900 až do konce života se věnoval publikační činnosti. Ta byla spojena především s literaturou, ale věnoval se také politice. Je pokládán především za básníka, ale napsal také čtyři sbírky povídek. Do českého prostředí začal pronikat ještě za svého života a postupně byly přeloženy čtyři jeho výbory. Do našeho vymezeného časového úseku spadá knihy *Krev a zlato* přeložená Františkem Halasem a Vilémem Závadou v roce 1950.⁵⁷ Jednalo se výbor z poezie. Jak Adamová uvádí, tehdejší recenzenti v ohlasu na toto dílo nemohli zcela pochopit hloubku takto velkého autora na základě jednoho výboru.⁵⁸ Druhý překlad spadající do šedesátých let je *Sám s mořem* v překladu Kamila Bednáře a Ladislava Hradského v roce 1966.⁵⁹ Tato sbírka ovšem nespadá do vymezeného časového úseku.

Druhým autorem, kterého představím je Dezső Kosztolányi. Narodil se 29. března 1885 v Subotici a zemřel v Budapešti 3. listopadu 1936. Stejně jako Ady, je i Kosztolányi jak lyrikem, tak prozaikem. Věnoval se také publicistice. Důležitou profesi plnil jako překladatel, zejména z angličtiny, ale překládal i z čínštiny nebo japonštiny. Do maďarštiny překládal Shakespeara nebo Rilkeho. Jeho básně začaly pronikat do českého prostředí už za jeho života, kdy vycházeli časopisecky. Jeho prozaická činnost vycházela v češtině až posmrtně. V šedesátých letech vyšla dvě díla. První byla *Pavučina (Skřivánek)* v roce 1961, což je román o maloměstské nudě. Druhou knihou byl výbor povídek *Balónek uletí* z roku 1966.⁶⁰ Na obou knihách se podílela ve formě doslovu Zuzana Adamová.

Dalším reprezentantem skupiny *Nyugat* je představitel, kterého můžeme zařadit do druhé generace, Gyula Illyés. Narodil se 2. listopadu 1902 v Sárszentlőrinci a zemřel 15. dubna roku 1983 v Budapešti.⁶¹ Illyés, stejně jako většina maďarských spisovatelů tohoto hnutí, se nevěnoval výlučně jen jednomu okruhu literatury. Byl prozaikem, básníkem, dramatikem a esejistou.⁶² V českém prostředí vynikla jeho monografie o Petőfim, která vyšla v roce 1953 v překladu Ladislava Hradského. Illyés patřil k autorům, kteří byli českému čtenáři známí ještě před vydáním jejich samostatných překladů. Bylo to díky tomu, že se ukázky z jeho

⁵⁷ Tamtéž, s. 39

⁵⁸ ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. s. 332

⁵⁹ RÁKOS, Petr. *Velká generace: básníci Nyugatu*. Praha: Odeon, 1982. s. 39

⁶⁰ Tamtéž, s. 154-155

⁶¹ Informace o narození čerpány z: Gyula Illyés. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gyula_Illy%C3%A9s

⁶² GÁL, Evžen. *Cesty a portréty: moderní maďarské literatury v českém kontextu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. s. 70 ISBN 978-80-246-4478-3.

děl objevovaly v českých časopisech.⁶³ *Lidé z pusty* je další román od Illyése vydaný v roce 1957 v překladu R. O. Rakušana – Arno Krause. Illyésova poezie nebyla v tehdejší době řádně zastoupena. V roce 1965 vyšla v překladu Kamila Bednáře sbírka *Jilm a vítr*.

Attila József, další z představitelů skupiny spisovatelů *Nyugatu*, se narodil 11. dubna 1905 v Budapešti a zemřel 3. prosince 1937 v Balatonszárszó.⁶⁴ Je považován za představitele maďarské socialistické literatury. I jeho tvorba byla známá už z dřívějších překladů pro časopisy nebo noviny. Jediné samostatné dílo Józsefa vyšlo v roce 1959 a nese název *S čistým srdcem*. Jedná se o výbor básní. Kniha vyšla v nákladu třináct tisíc výtisků. Výbor básní byl přeložen Kamilem Bednářem, Ladislavem Hradským a Vilémem Závadou.^{65 66}

Za představitele třetí generace spisovatelů okolo časopisu *Nyugat*, je považován Antal Szerb. Ten se narodil 1. května 1901 v Budapešti a zemřel 27. ledna 1945. Opět je zde patrné, že Szerb nepůsobil pouze jako spisovatel, ale věnoval se i literární historii a kritice. Pro maďarskou literaturu sepsal velký výbor v podobě *Dějiny maďarské literatury* (v Maďarsku vydané v roce 1934). V českém prostředí poprvé vychází Szerbova tvorba v roce 1946. Byla to *Pendragonská příšera* v překladu Arno Krause. Jedná se o detektivní příběh, který je zároveň satirou na anglickou vyšší společnost.^{67 68}

Pokládám za vhodné se zmínit alespoň o jedné ženské představitelce, která je spojená s hnutím *Nyugat*. Margit Kaffková se narodila 10. června 1880 v Carei (dnešní Rumunsko) a zemřela v 1. prosince 1918 v Budapešti. Opět to byla všestranná spisovatelka. Věnovala se próze i poezii a publicistice.⁶⁹ Řešila otázku ženství a postavení ženy ve společnosti. Do českého prostředí se dostala románem *Barvy a léta*, přeloženém v roce 1958 Magdou

⁶³ ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. s. 326

⁶⁴ Informace o narození a úmrtí čerpány z hesla *Attila József* na Wikipedii Attila József. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Attila_J%C3%B3zsef

⁶⁵ ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. s. 328

⁶⁶ GÁL, Evžen. *Cesty a portréty: moderní maďarské literatury v českém kontextu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. s. 69 ISBN 978-80-246-4478-3.

⁶⁷ ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd, 1965. s. 322

⁶⁸ HORVÁTHOVÁ, Kateřina. Szerb, Antal. *ILiteratura.cz* [online]. 2007 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/21933/szerb-antal>

⁶⁹ ZEMAN, Jiří. Kaffka, Margit. *ILiteratura.cz* [online]. 2007 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/21207/kaffka-margit>

Reinerovou. Román pojednává o rozkladu maďarské džentry.⁷⁰ Román vyšel v nákladu čtrnáct tisíc výtisků.⁷¹

2.3 Překladaelé maďarských autorů

Nedovolím si udělat stejnou chybu, kterou Zuzana Adamová vytýkala tehdejšími recenzentům, tedy opomíjet překladatele jednotlivých děl. Překladaelé jsou důležitou součástí tvorby překladového díla. Samozřejmě je zapotřebí, aby překladatel ovládal daný jazyk na vysoké úrovni. V návaznosti na dobrou úroveň jazyka v této kapitole představím i možnost studia maďarštiny na vysokých školách v Praze a Brně. Tato možnost studia neznamená, že daný překladatel musí projít těmito školami. Dovolím si konstatovat, že například pro poezii musí mít překladatel vhodné vlohy, protože u lyrických děl nejde jen o to, aby daná slova v básních přeložil, ale musí podchytit správný kontext. Zde je vhodné říct, že překladaelé musí pochopit „co tím chtěl básník říct“.

Nejdříve by bylo vhodné se zmínit, jak a kde bylo možné studovat hungaristiku, tedy studium jazyka, historie a literatury spojené s Maďarskem. Budu se opět držet časového rámce celé této kapitoly, ale dovolím si to zde protáhnout na celá šedesátá léta. A poté jsem vybrala několik překladatelů. Někteří jsou spojeni se Zuzanou Adamovou, jelikož k jejich překladovým knihám napsala doslovy, jiné lze zařadit mezi překladaele, kteří provozovali svoji činnost právě v období od roku 1945 do konce šedesátých let.

V době, o které budu mluvit, fungovala výuka maďarštiny na dvou vysokých školách. Jednalo se o pražskou Univerzitu Karlovu a o brněnskou Masarykovu univerzitu. První si představíme univerzitu v Praze, neboť její historie výuky hungaristiky je podstatně delší.

2.3.1 Univerzita v Praze

Již bylo zmíněno, že Karlova univerzita má delší tradici výuky maďarštiny než brněnská univerzita. Výuka hungaristiky zde začala v roce 1854. Od padesátých let devatenáctého století se na univerzitě vystřídalo několik významných osobností hungaristiky. Například Mansvet Riedl, který vedl výuku maďarštiny právě po roce 1854. Po rozdělení univerzity na českou a

⁷⁰ Jedná se o pojem pro nižší šlechtu.

⁷¹ GÁL, Evžen. *Cesty a portréty: moderní maďarské literatury v českém kontextu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. s. 66 ISBN 978-80-246-4478-3.

německou, se na univerzitě v roce 1883 objevil František Brábek. V roce 1925 začal na univerzitě učit Pavel Bujánek a téhož roku byl jmenován docentem dějin maďarské literatury.⁷²

Zde je nutné si připomenout, jaký byl vztah mezi Československem a Maďarskem po skončení války. Z úvodu kapitoly víme, že vztahy byly napjaté a Maďarsko bylo vnímáno jako nepřítel. Přestože pražská univerzita obnovila svoji činnost už v červnu 1945, samotná výuka maďarštiny byla obnovena až v roce 1948. Po skončení války se na univerzitu vrátili někteří pedagogové a opět otevřeli své hodiny věnované maďarštině. Vrátil je například i Jan Pecháček.⁷³

V roce 1950 vyšel *Zákon o vysokých školách*, zákon č. 58/1950 Sb., s účinností od 3. června 1950. Definitivně byl zákon zrušen až 10. května 1990. Mezi body, které přinesl nový zákon, patřilo například zavedení pevně daných studijních plánů a přednášek; ustanovil studijní kroužky a přiznal množství zkoušek; pro učitele téhož oboru byly zřízeny katedry, vedoucí jednotlivých kateder mělo jmenovat ministerstvo; pracujícím občanům je umožněno studovat na vysokých školách bez přerušování pracovní činnosti formou dálkového studia nebo večerního studia; teologické fakulty jsou vyloučeny z univerzit.⁷⁴

V návaznosti na tyto změny, bylo potřeba pro obor hungaristika na Karlově univerzitě zajistit personální obsazení. Vedoucím oboru se stal Vladimír Skalička, který spolu s Pecháčkem vedl předměty s maďarštinou spojené. Poprvé se v tomto období objevuje na univerzitě Petr Rákos, který se v pozdějších letech stal docentem pro maďarská studia. Na fakultě působil i po odchodu do důchodu v roce 1990. Obor maďarština bylo možné studovat pouze dvouoborově, kdy si jako druhý obor studenti většinou vybírali češtinu.⁷⁵ „*Ačkoliv skladba předmětů ve studijním plánu oboru se v průběhu času měnila, její rámeček byla vymezen následujícími tématy: úvod do studia oboru, praktická jazyková výuka, synchronní*

⁷² JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. s. 27-50. ISBN 978-80-246-3355-8.

⁷³ Tamtéž, s. 50-51

⁷⁴ *Zákon o vysokých školách*. *Beck-online* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzguvf6njyfuyq>

⁷⁵ JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. s. 51-54. ISBN 978-80-246-3355-8

mluvnice maďarštiny, dějiny maďarštiny, maďarská stylistika, literární metodologie, dějiny maďarské literatury, maďarské dějiny, teorie a praxe překladu a tlumočnictví.“⁷⁶

Pedagogicky se na výuce podílel především Petr Rákos, který zajišťoval hlavně literárněvědné předměty a dějiny a Julius Bredár, který zajišťoval jazykovědné předměty. Dále na univerzitě působil Jan Pecháček, který vedl cvičení z maďarské mluvnice. V šedesátých letech byl obor maďarštiny vypsán i pro dálkové studium a kurzy maďarštiny pro pracující osoby. V roce 1963 se Katedra českého jazyka, obecného jazykozpytu a fonetiky rozdělila na Katedru českého a slovenského jazyka a Katedru lingvistiky a fonetiky. Ta nejdříve nesla název Katedra obecné jazykovědy, fonetiky, algebraické lingvistiky a strojového překladu.⁷⁷

Vzájemné vztahy mezi Československem a Maďarskem se zlepšily na počátku padesátých let. Vztahy se také zlepšily, na základě dohod o kulturních, vědeckých a školských spolupracích (dohody, které spadají do tohoto období, jsou z let 1951 a 1961). Tyto dohody se týkaly fungování oboru maďarštiny na českých univerzitách a výuku češtiny na maďarských univerzitách. Dohody začleňovaly i překlady děl obou zemí. Dále dohody zařizovaly podporu při výuce jazyků a kultury, kdy probíhaly výměny studentů, pedagogů a vědců.⁷⁸

2.3.2 Univerzita v Brně

Masarykova univerzita byla založena v roce 1919. Avšak do roku 1939, kdy byly české univerzity uzavřeny, nebyla výuka maďarského jazyka nebo literatury prováděna. V roce 1922 byly vyčleněny finanční prostředky, aby mohla být zřízena výuka maďarštiny, aby se mohli kvalifikovat budoucí učitelé hungaristiky.⁷⁹ Důležitou osobou pro hungaristiku na Masarykově univerzitě byl Josef Macůrek, který určil badatelské zaměření brněnské hungaristiky hlavně na historickou složku.⁸⁰

Podobně, jako u pražské univerzity, se výuka maďarštiny objevila až v roce 1949. Nejdříve pouze ve formě omezeného rozsahu výuky. Původně se měl realizace výuky

⁷⁶ JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. s. 54. ISBN 978-80-246-3355-8

⁷⁷ Tamtéž, s. 55

⁷⁸ Tamtéž, s. 56

⁷⁹ NA ČR, Ministerstvo školství 1918-1949 (dále Mš 1918-1949), inv. č. 1550, k. 1117, 512 J Seminář maď. řeči a literatury A—H, č. 129.034/1922.

⁸⁰ JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. s. 62. ISBN 978-80-246-3355-8

na brněnské univerzitě ujmout Hán Bakoš, ale kvůli zdravotním potížím nemohl výuku vést. Proto se zatím výuky ujal Josef Macůrek. Ani po roce 1949 nepokračovala výuka na Masarykově univerzitě konstantně. Na konci padesátých let se vedení kurzu maďarštiny ujal Richard Pražák. Ten vedl výuku i další roky.⁸¹

2.3.3 Překladatelé maďarských děl

Po velmi stručném seznámení se s možností výuky maďarštiny na českých univerzitách, teď přejdu k představení několika vybraných překladatelů. Je nutné zmínit skutečnost, že někteří překladatelé nemuseli projít daným studiem. Jde i o osobnosti, které se narodili v zahraničí. Český jazyk naučili a později překládali z jejich rodného jazyka do češtiny. Většina překladatelů této doby se nezaměřovala jen na jeden jazyk, v našem případě pouze na maďarštinu, ale ovládali jazyků několik. Mohla to být například němčina, angličtina, ruština, francouzština a další.

Prvně představím tři překladatele, kteří jsou spojováni se Zuzanou Adamovou, která dělala k některým jejích překladům doslovy. Jedná se o Annu Rossovou, Magdu Reinerovou a Ladislava Hradského. Samozřejmě se nejedná o všechny překladatelé, kteří v dané době překládali. Informace o jednotlivých překladatelích budou čerpány z Obce překladatelů.

První představím Annu Rossovou, která přeložila největší množství knih, které jsou spojené se Zuzanou Adamovou. Narodila se 23. listopadu 1925 v Chustu (dnešní Ukrajina) a zemřela v Praze 2. října 1994. Anna Rossová byla z česko-maďarské rodiny. Po smrti matky zůstala v péči příbuzných a vystudovala v Budapešti dívčí internátní školu. Za otcem, který se po smrti Anniny matky odstěhoval do Česka, přijela po válce. Než se začala věnovat překládání, byla sekretářkou na ministerstvu kultury. Svoji překladatelskou činnost začala na počátku padesátých let. Nejdříve se věnovala překladům politických textů a později začala překládat i beletrii. Spolupráci navázala s Ladislavem Hradským, který ji po celý život kontroloval překlady z hlediska češtiny. Své schopnosti věnovala hned několika velkým jménům maďarské literatury. Přeložila šest děl Dezső Kosztolányiho, pět děl László Németha a věnovala se i některým autorům kolem časopisu *Nyugat*. Na začátku devadesátých let přesunula svoji pozornost na díla psaná německým nebo anglickým jazykem. Díla spojená s tvorbou Zuzany

⁸¹ Tamtéž, s. 62-65

Adamové jsou *Pavučina* od Dezső Kosztolányiho přeložená v roce 1961, *Jeremiáda* od Lajose Nagy přeložená v roce 1964 a *Ďáblova kuchyně* Ivána Mándyho přeložená v roce 1969.⁸²

Dalším překladatelem je Ladislav Hradský. Narodil se 27. srpna roku 1911 v Balassagyarmatu, v pohraničí Slovenska a Maďarska a zemřel 5. března 1987 v Praze. Vystudoval v Praze na Univerzitě Karlově. Po válce chvíli působil v Budapešti a po návratu do Prahy započal svou překladatelkou činnost. Byl předsedou Svazu československých spisovatelů. Spolu s dalšími autory se pohyboval i na poli lingvistiky, kdy napomáhal při sestavení několika slovníků česko-maďarských a příruček. Překlady maďarských autorů se věnoval především po válce, kdy se postaral o nové překlady již známých autorů a některé nové představil.⁸³ Z tehdejších maďarských spisovatelů představil například Magdu Szabó. V době normalizace byl režimu nepohodlný a pro překlad *Sochy vzdechů* mu Petr Rákos zaštilil překlad jako svůj.⁸⁴ Kniha spojená se Zuzanou Adamovou je právě *Freska* od Magdy Szabó z roku 1961.

Poslední překladatelkou z okruhu kolem Zuzany Adamové je Magda Reinerová. O této překladatelce jsem nenalezla žádné životopisné údaje, pouze rok úmrtí a seznam děl, která přeložila. Jednalo se o překladatelku především z maďarštiny. Na jednom z portálů, kde jsem se pokoušela hledat, jsem našla informaci, že se narodila roku 1903, ale nebylo to z žádného oficiálního zdroje. Zemřela 13. ledna 1976 v Praze a jak bylo řečeno, o jejím životě jsem nenalezla žádné informace. Zasloužila se o překlad například výše zmíněné Margit Kaffkové a její knihy *Barvy a léta*, dále přeložila tři díla Tibora Déryho, kde v *Cestě pana A. G. do X.* z roku 1966 dělala Zuzana Adamová doslov.⁸⁵

⁸² Rossová Anna. *Obec překladatelů* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/R/RossovaAnna.htm>

⁸³ Hradský Ladislav. *Obec překladatelů* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/H/HradskyLadislav.htm>

⁸⁴ GÁL, Evžen. *Cesty a portréty: moderní maďarské literatury v českém kontextu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. s. 76. ISBN 978-80-246-4478-3.

⁸⁵ Reinerová Magda. *Obec překladatelů* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/R/ReinerovaMagda.htm>

3. Recepce paratextů Zuzany Adamové

Poslední kapitola mé práce je věnovaná doslovům Zuzany Adamové k maďarským překladům. Zuzana Adamová v knize *Dějiny a národy: Literárně historické studie o československo-maďarských vztazích*, uvedla, jak jsou předmluvy a doslovy důležité u překladových děl, a jak paradoxní je nedostatečné dobové uznání těchto textů a jejich autorů. Často jde především o to, že tyto paratexty byly jediným zdrojem informací o daném autorovi a díle, potažmo době.

3.1 Vymezení pojmu paratext

Autorem koncepce paratextů byl na konci 80. let 20. století francouzský naratolog Gérard Genette. Ten vymezuje paratext podle dvou hledisek. Paratexty jsou podle něho A) všechny prvky „*díky nimž se z textu stává kniha a jako taková předstupuje před čtenáře a vůbec před veřejnost*“⁸⁶ nebo B) paratexty jsou to všechny různé dodatky k literárnímu textu, tyto doplňky a dodatky se pohybují v „neurčité zóně“, jedná se prostor mezi textem a diskursem o daném textu.⁸⁷

Knih sama má v sobě zahrnuté dva druhy textu. První je text primární. Jedná se o původní text, nadřazený ostatním textům v díle. Jde výhradně o tvorbu autora a vyznačuje se svoji estetickou hodnotou. Paratexty naproti tomu lze označit jako texty sekundární, jejichž prostřednictvím lze podávat komentáře k dílu. Vstupují do procesu čtenářské recepce textu autorského (primárního). Mezi oběma typy textu probíhá obousměrná komunikace. Sekundární text má možnost primární text rozšířit a obohatit nebo naopak primární text usměrňuje.⁸⁸

3.1.1 Funkce paratextů

Základní funkcí paratextů je zprostředkovat komunikaci mezi potencionálním příjemcem textu, tedy čtenářem a samotným textem. Dalo by se to popsat jako reklama na uvedené dílo, kdy sekundární texty přinášejí čtenáři informace například o žánru díla, popis postav, ale i informace o nakladateli nebo přímo autorovi. Sekundární texty například

⁸⁶ MAREŠ, P.: Průvodce světem paratextů, *Česká literatura* 41/1993, č. 5, s. 580-583

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ MÜLLEROVÁ, Lenka. *Reklamní aspekty sekundárních knižních textů v devadesátých letech 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2022-06-07]. s. 10. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ts62js/>. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Faculty of Arts. Vedoucí práce doc. PhDr. Petr Poslední, CSc.

na obálkách děl mohou také pomoci primárnímu textu. Na obálkách se objevují například informace o jistém hodnocení autora i díla. Klasickým příkladem jsou nápisy jako „bestseller“ nebo „napínavý román“. Lenka Müllerová se zmiňuje ještě o jedné vlastnosti spjatou s paratexty – artefaktovost. Jedná se o přístupnost díla ke smyslovému vnímání. Zde se jedná výhradně o vzhled daného díla, kdy je člověku více sympatická obálka s krásným uměleckým návrhem. Čtenář se rozhoduje spíše podle vzhledu knihy než podle anotace. Lze zde říct, že čtenáři soudí knihy podle obalu.⁸⁹

3.1.2 Rozdělení paratextů

Základním rozdělením paratextů je podle Genetta členění na **epitexty** (vnější) a **peritexty** (vnitřní).

Za vnější paratexty – epitexty – jsou označeny všechny sekundární texty, „*kteřé jsou od textu vzdáleny a vystupují samostatně*“⁹⁰. Jedná se o texty, které nalezneme v okolí daného díla. Epitexty aktivně vstupují do komunikace mezi autorem a čtenářem. Mluvíme například o kritice nebo recenze daného díla, rozhovor s autorem.

Naopak vnitřní paratexty – peritexty – jsou sekundární texty přímo obklopující primární text. Nalezneme je tedy v jednom vydání a jsou součástí knihy. Opět se tyto texty podílejí na komunikaci mezi čtenářem a autorem, respektive dílem samotným. Mezi peritexty lze zahrnout titul díla, jméno autora, prolog a epilog. Peritext může nabýt i osobní povahy, kdy mluvíme o (autorem psaném) věnování, či poznámkách vepsaných do textu knihy⁹¹

Müllerová ve své práci zmiňuje další základní rozdělení. Jedná se o členění Matthewa Kirschenbauma. Ten paratexty dělí na úvodní (zde nalezneme titulní stranu, předmluvu), prostřední (do této kategorie lze zařadit názvy kapitol, ilustrace) a závěrečné (jedná se o doslov, poznámky). Posledním je rozdělení podle způsobu vzniku paratextu. Zde lze mluvit o paratextu autorském a nakladatelském. Jedná se o členění Philippa Lana.⁹²

⁸⁹ MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a jejich role v knižním světě. *Čtenář. Měsíčník pro knihovny* [online]. 2013 [cit. 2022-05-15]. Dostupné z: <https://www.svkk1.cz/cs/ctenar/clanek/1301>

⁹⁰ Mareš, P.: Průvodce světem paratextů, *Česká literatura* 41/1993, č. 5, s. 580-583

⁹¹ MÜLLEROVÁ, Lenka. *Reklamní aspekty sekundárních knižních textů v devadesátých letech 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2022-06-07]. s. 9. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ts62js/>. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Faculty of Arts. Vedoucí práce doc. PhDr. Petr Poslední, CSc.

⁹² Tamtéž.

Jednotlivé paratexty lze také rozdělit podle způsobu zpracování, kdy mluvíme o paratextech verbálních (textových nebo slovních) a neverbálních (vizuálních).

Gerard Genette poté dělí paratexty na pět kategorií: prostorové, časové, materiální, pragmatické a funkční.

Za **prostorové hledisko** lze považovat rozdělení sekundárních textů na epitexty a peritexty. Jak bylo výše zmíněno peritexty jsou vždy součástí knihy, ať už se nacházejí na jejím začátku, kdy se jedná o titulní stranu (jméno autora, název díla, prolog), t nebo na konci knihy (doslovy, poznámky). Tyto základní prvky jsou vždy uspořádané stejným způsobem. První, před primárním textem, je jméno autora a díla a až za primárním textem nalezneme doslov.⁹³

V případě **časového hlediska** se pohybuje v době, kdy jednotlivé paratexty vznikají. Zde mluvíme o textech, které vznikají dříve než text primární. Originální jsou texty, které vznikají souběžně s textem primárním a dodatečné, které vznikají po prvním vydání. Následují i texty pozdní. Časovým kritériem je i život autora. Zde rozdělujeme texty vzniklé za autorova života a texty vydané posmrtně. Müllerová uvádí, že na rozdíl od prostorového hlediska, které je neměnné, časové hledisko se může proměňovat. Postupně můžou být k primárnímu textu řazeny nebo naopak vyřazeny paratexty a dílo je tedy proměnlivé.⁹⁴

Materiálním hlediskem se rozumí způsob znázornění daného paratextu. Sekundární literatura je ve většině případů textové povahy, avšak setkáme se i obrazovým (ilustračním) provedením.⁹⁵

Pragmatické hledisko je spojené s komunikační funkcí mezi jednotlivými texty (primární a sekundární) a komunikací mezi textem (primárním) s potencionálním čtenářem. Zde nalezneme sekundární texty původu autorského nebo nakladatelského. Müllerová uvádí, že je někdy obtížné rozlišit tyto texty, neboť je těžké určit autorství. Absence sekundárního

⁹³ MÜLLEROVÁ, Lenka. *Reklamní aspekty sekundárních knižních textů v devadesátých letech 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2022-06-07]. s. 18. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ts62js/>. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Faculty of Arts. Vedoucí práce doc. PhDr. Petr Poslední, CSc.

⁹⁴ Tamtéž, s. 18-19

⁹⁵ Tamtéž, s. 19

textu může být obtížná pro komunikaci s budoucím čtenářem, protože pokud v knize chybí nějaký určující znak pro cílové publikum, potencionální čtenář může dílo opomenout.⁹⁶

Poslední Benette uvádí **hledisko funkční**. Některé paratexty se v díle opakují. Jedná se především o titul a jméno autora. Další sekundární texty se ovšem mohou také opakovat nebo jsou s každým novým vydáním tvořena nová. Jedná se především o předmluvy, doslovy a komentáře. „*Paratext tedy představuje jakýsi „pomocný diskurz“, který „slouží“ textu a je na něm i existenčně závislý. Je primárnímu textu, nezávisle na svém estetickém či substančním obsahu, podřízen, a to jak svojí funkčností, tak i svojí formou, povahou a existencí.*“⁹⁷

3.2 Doslov

Doslov řadíme mezi peritexty, je tedy součástí knihy a je vždy až za primárním textem. Doslovy se mohou časově proměňovat. Vznikají pro potřebu dodatečného „vysvětlení“. Může se jednat o podání informací o autorovi nebo o vysvětlení díla. Autorem doslovů v mé práci je Zuzana Adamová, která tvořila své texty pro přeložené knihy maďarských autorů v šedesátých letech.

3.3 Pavučina - Dezső Kosztolányi

Román *Pavučina* od maďarského spisovatele Dezső Kosztolányiho vyšel v českém překladu Anny Rossové v roce 1961. Jedná se o první knižní publikaci kde se objevuje Zuzana Adamová jako autorka doslovu. Maďarský originál, *Pacsirta* v doslovném překladu Skřivan, vyšel v roce 1924. Tento konkrétní překlad, který obsahuje doslov Zuzany Adamové, vznikl podle předlohy díla z roku 1957. Pro české vydání vytvořil ilustrace Stanislav Kolíbal. *Pavučina* byla vydána v Mladé frontě v edici Kapka.⁹⁸

Toto vydání doprovázela chyba ve jméně autora na přebalu knihy, kdy křestní jméno Dezső bylo uvedeno jako Dezsö. V knize je vložený opravný lístek s vysvětlením této chyby. Na záložkách přebalu knihy je uvedena anotace románu.

⁹⁶ Tamtéž, s. 20

⁹⁷ MÜLLEROVÁ, Lenka. *Reklamní aspekty sekundárních knižních textů v 90. letech 20. století* – disertační práce, s. 21

⁹⁸ KOSZTOLÁNYI, D. *Pavučina*, 1961. Mladá fronta., ed. Kapka. Praha, 1961. – informace obsažené v tiráži

3.3.1 Doslov Zuzany Adamové

Na začátek mě překvapil rozsah tohoto doslovu, protože se jedná o devět stránek textu. Styl psaní Zuzany Adamové je velice čtivý a dá se zjednodušeně říct, že celý doslov je pěkné vyprávění o autorovi a jeho životě s vloženými informacemi o knihách.

Adamová na začátek uvádí obecné informace o autorovi a stručně shrnutí obrazu jeho díla. Po krátkém vylíčení dětství a jeho vztahu k rodnému městu se Adamová věnuje představení skupiny *Nyugat*. Zmiňuje také i její cíle a rozdíly. Od tohoto momentu doslov obsahuje zajímavé propojení mezi životem autora a jeho tvorbou. Adamová vždy odvypráví určitý životní úsek a na to nasadí jedno či více Kosztolányiho děl. Tato díla v několika větách představí a vysvětlí ono propojení prvků z díla a jeho života, například se jedná o básnickou sbírku *Nárky ubohého dítěte*, kdy se k tomu Adamová vyjádřila následovně: „[básně] jsou citlivým svědectvím o předcích, rodičích, sourozencích básníkůvých i o vlastním dětství.“⁹⁹

Adamová se v doslovu nevěnuje jen *Pavučině*, přestože zabírá největší úsek textu, ale představuje i další díla. Stejně jako čtenáře provází celým životem Dezsa Kosztolanyia, tak se stejným nadšením představuje jednotlivá autorova díla, kdy začíná první sbírkou z roku 1907. V českém prostředí známou pod názvem *Mezi čtyřmi zdmi*. Takto pokračuje až do autorovi smrti. U každého zmíněného díla Adamová vždy uvádí i maďarský název a rok vydání.

Tento doslov slouží k představení autora Dezsa Kosztolanyiho a jeho umělecké tvorby. Svoji délkou by se mohl zdát obtížný pro čtenáře, který používá literaturu jen pro potěšení, avšak výborný styl psaní Zuzany Adamové tuto délku vynahrazuje. „*Román Pavučina je právě jedním z těch skvostů maďarské prózy, který zasluhuje, aby se dostal českému čtenáři do rukou.*“¹⁰⁰

3.4 Od srdce k srdci – Árpád Tóth

Jedná se o sbírku básní vydanou v roce 1961. O překlad se postarali Ladislav Hradský a Kamil Bednář. Sbíрка vyšla v nakladatelství Mladá fronta v edici Květy poezie. Zuzana

⁹⁹ KOSZTOLÁNYI, D. *Pavučina*, 1961. Mladá fronta., ed. Kapka., Praha, 1961., s. 175

¹⁰⁰ KOSZTOLÁNYI, D. *Pavučina*, 1961. Mladá fronta., ed. Kapka., Praha, 1961., s. 182

Adamová je zde uvedena jako nejen autor doslovu, ale i odpovědná osoba za uspořádání sbírky.¹⁰¹

3.4.1 Doslov Zuzany Adamové

Tento doslov je opatřen nadpisem, jedná se o jméno autora. Adamová začíná svůj text citací básníka Árpáda Tótha. Úvodní text je věnován stručnému představení autora, jak na něho lze pohlížet a jaké city a úmysly naplňují jeho básně.

Adamová následně popisuje autorův život, od místa narození, přes neúspěšné studium, až po první práci a informaci, že se i jako jiní jeho kolegové objevoval na stránkách maďarského literárního časopisu *Nyugat*. Kdykoliv se Adamová zmiňuje o *Nyugatu*, vždy následně vysvětlí, o co šlo, vyjmenuje významné členy a autory. Zmiňuje i reakce na Tótha od jiných maďarských autorů. Adamová dále vysvětluje vývoj stylu psaní Tótha a představuje jeho první básnickou sbírku *Ranní serenády*. Opět se uchyluje k vysvětlení hlavních motivů básní a jejich provázanost s autorovým životem. Stejně charakterizuje i následující sbírky Árpáda Tótha. Nejdříve sbírku představí a následně rozebere hlavní témata. Adamová tyto sekce textu vždy napasuje na životní události básníka.

V tomto textu Adamová více než jinde prolíná život a dílo básníka Árpáda Tótha a *Nyugatu*. Ten je zmíněn hned u několika životních událostí. Zde jsou velmi stručně řešeny překlady, které tento básník obstaral. Následně Adamová zmiňuje, že Tóth vynikal i jako žurnalista.

Adamová poté přechází k závěrečné kapitole Tóthova života. Jmenuje smrtelnou nemoc a cituje smutné Tóthovy verše. Zde se Adamová dokládá, že básnickovy verše se mění, stejně jako téma básní. Zuzana Adamová také sděluje, že i na konci života měl Tóth blízko k dalším básníkům *Nyugatu*.

Doslov zakončuje líčením Tóthovy smrti a jeho posledními básnickými pokusy. Na úplném konci opět nalzáme shrnutí a vyzdvižení autora a jeho tvorby.

¹⁰¹ TÓTH, Árpád: *Od srdce k srdci*, Mladá fronta, 1961.

3.5 Freska – Magda Szabová

Románová prvotina *Freska* básničky Magdy Szabové vyšla v roce 1961 v překladu Ladislava Hradského. Maďarský originál *Fresco* vyšel v roce 1958. Opět se jedná o ilustrované dílo, kdy knihu vyzdobila Věra Brázdová. Román vyšel v nakladatelství Československý spisovatel.¹⁰²

3.5.1 Doslov Zuzany Adamové

Oproti předchozímu doslovu Zuzany Adamové je tento text podstatně kratší. Veškeré knihy, u kterých dělala Zuzana Adamová doslov, jsem seřadila chronologicky od nejstarší (1961) po nejmladší (1969). Avšak u tohoto doslovu je informace, že jej napsala v květnu 1960. Lze předpokládat, že jí o to požádali nejspíše v době, kdy se plánovalo vydání, a kniha byla v překladu.

Na začátku Adamová srovnává českou a maďarskou literaturu z pohledu významných žen spisovatelek, kdy se ukazuje, že české prostředí bylo plodnější než to maďarské. Představuje první velkou ženu spisovatelku Margit Kaffkovou. Zuzana Adamová srovnává náročný nástup Margit Kaffkové a Magdy Szabó (Szabová), kdy je sice dělí skoro půl století od jejich debutu, přesto se jejich osudy velmi podobaly.

Následuje krátké líčení života Magdy Szabó od momentu, kdy vstoupila na uměleckou půdu. Po této fázi, kdy musela autorka „dozrát“, jsou čtenáři představena díla Magdy Szabó počínaje *Freskou* z roku 1958.

Adamová vybrala tři romány, *Fresku*, *Srnku (Az őz)* a *Řekněte Žofince (Modják meg Zsófikának)*, které následně srovnává a vyzdvihuje jejich podobné motivy. „Její tři romány spolu vůbec nesouvisí. Mají však společnou problematiku – osud ženy v minulosti [...]“¹⁰³ Porovnává právě hlavní hrdinky všech tří románů a líčí jejich osud.

Za tímto srovnáním autorčiných postav následuje předěl. Opět jsme konfrontováni s autorkou Margit Kaffkovou. V této skoro závěrečné části Adamová vyzdvihuje postavy

¹⁰² SZABOVÁ, Magda. *Freska*. Praha: Československý spisovatel, 1961. - tiráž

¹⁰³ SZABOVÁ, Magda. *Freska*. Praha: Československý spisovatel, 1961. s. 180

Magdy Szabó, které jsou podle ní schopné se pohnout kupředu, oproti postavám autorky Margit Kaffkové.

Poslední část doslovu Zuzany Adamové je věnovaná čistě *Fresce*. Věnuje svoji pozornost stylu psaní Magdy Szabó a představuje čtenáři určité techniky, kterými autorka dosáhla výsledného efektu románu. „*V románu se nejčastěji uplatňuje vnitřní monolog, jenž se dobře hodí k rozebírání vlastního duševního stavu, k pronášení osobních názorů o věcech a lidech [...]*.”¹⁰⁴

Na úplném konci je odstavec, kdy Adamová vybízí k četbě Magdy Szabó, protože tímto dílem je možné si obohatit své vidění světa a dozvědět se, jak fungoval život v Maďarsku. Celý text působí uceleně, Adamová nikde neobíhá od svého vymezeného tématu. Doslov je, podle mého názoru, přiměřeně dlouhý. Celkem má čtyři strany a žádná jeho část nepůsobí zdlouhavě. Opět se ukazuje, že Zuzana Adamová byla skvělá literární vědkyně. Patrné jsou také její vědomosti v oblasti historie.

3.6 Jeremiáda – Lajos Nagy

Jeremiáda je soubor povídek a novel maďarského spisovatele Lajose Nagyho. Originál této knihy vyšel v roce 1956. O český překlad se postarala Anna Rossová. Kniha vyšla v roce 1964 a Zuzana Adamová se postarala o doslov a uspořádala výběr děl. *Jeremiádu* vydalo Nakladatelství politické literatury v edici Jiskry. Jistý medailonek spisovatele nalezneme i na záložce přebalu knihy. Jednotlivé drobné novely jsou ve výboru uspořádány chronologicky od nejstarší *Vdovy* (1907) až po nejmladší *V divadle* (1953), která vznikla rok před autorovým úmrtím.¹⁰⁵

3.6.1 Doslov Zuzany Adamové

Tento doslov Zuzany Adamové působí zcela jinak než ty předchozí. Tento text je nadepsaný jménem autora. Celou svoji práci začíná Adamová citátem Nagyho a následuje letmé představení autora. Myslím, že je vhodné se domnívat, že když je tento text opatřen nadpisem, jasně to definuje, jak se bude text dále vyvíjet. Vidíme osmi stránkový text o životě autora Lajose Nagyho. Adamová podává přesný popis autorova života a událostí, které ho vedly

¹⁰⁴ SZABOVÁ, Magda. *Freska*. Praha: Československý spisovatel, 1961. s. 182

¹⁰⁵ NAGY, Lajos. *Jeremiáda*. Praha: Nakladatelství politické literatury, ed. Jiskry. 1964. - tiráž

k použití určitých motivů v jeho díle. Ukazuje čtenáři pochmurný život tohoto maďarského spisovatele, který se celou dobu řítí špatným směrem a ani jeho práce jako spisovatele mu nezajišťuje výrazné finanční zisky.

Zuzana Adamová se v tomto doslovu pustila přímo do vyprávění. Používá velké množství metafor a rozličných přirovnání, například: „[...] (čtenář) *si přivykl dostávat hořkou pilulku pravdy zabalenou do líbivého napínavého děje.*“¹⁰⁶

Text působí jako obrana tohoto maďarského autora. Na jednu stranu to vypadá, že Adamová chce hrát na city čtenáře, kdy osvětluje nešťastný život Lajose Nagyho. Přestože se může tento doslov zdát subjektivně laděný, já osobně ho považuji za objektivní podání pravdy o autorovi. Je možné spekulovat, zda detailní informace o životě Adamová nečerpala z autobiografií napsaných samotným Nagym, protože je několikrát ve svém textu zmiňuje. Dalším prvkem, který jsme měli možnost vidět u předchozích textů Zuzany Adamové, bylo uvedení názvů děl jak v češtině, tak v maďarštině. V tomto doslovu se tento jev už nevyskytuje.

Z celkového hlediska se tento doslov odlišuje od předchozích svým výhradním zaměřením na život autora a informace o Nagyho umělecké práci jsou spíše jakýmsi doplňkem k tomuto vyprávění. Nechci, aby to vyznělo, že právě díla Nagyho Adamová odsunula na vedlejší kolej a nevěnuje se jim. Přesto doslov působí spíše jako prostředek k osvětlení. „*Psal o pravdě pro pravdu. A pravda není vždycky líbivá.*“¹⁰⁷

3.7 A přece se vrátím – Miklós Radnóti

Sbírka básní Miklóse Radnótiho *A přece se vrátím* vyšla v roce 1964. O překlad se postarali Kamil Bednář a Ladislav Hradský. Sbírka vyšla v nakladatelství Mladá fronta v edici Květy poezie.¹⁰⁸

¹⁰⁶ NAGY, Lajos. *Jeremiáda*. Praha: Nakladatelství politické literatury, ed. Jiskry. 1964. s. 268

¹⁰⁷ NAGY, Lajos. *Jeremiáda*. Praha: Nakladatelství politické literatury, ed. Jiskry. 1964. s. 274

¹⁰⁸ RADNÓTI, Miklós. *A přece se vrátím*. Praha: Mladá fronta, 1964. Květy poezie. - tiráž

3.7.1 Doslov Zuzany Adamové

Zuzana Adamová opatřila svůj text nadpisem v podobě jména autora. Tento aspekt se nachází i u jiných doslovů. Ve všech případech se jedná o jména autorů. Adamová poté začíná svůj text citací autora. Následuje stručné představení autora. Prvně Adamová vypovídá, jak bylo vnímán společností.

Stejně jako u většiny doslovů se Adamová věnuje životu autora, kdy popisuje, kde vyrůstali, co prožívali, a jak to ovlivnilo jejich tvorbu a zde tomu není jinak. Opět začíná dětstvím a zmiňuje i první básnické sbírky. Klasifikuje tyto první básnické sbírky, zmiňuje jejich rozdílnost oproti tehdejší obvyklé tvorbě. Samozřejmě nezapomíná rozebrat to, co tyto sbírky inspirovalo. Následuje zmínka o *Nyugatu*, kdy Adamová výčtem několika autorů představuje několik generací tohoto „hnutí“. Po tomto výčtu se Adamová věnuje tvorbě Radnótiho. Ukazuje jeho motivy a zmiňuje inspiraci Československem. Velmi stručně vysvětluje, že básník byl tehdejší kritikou přijat.

Další stránkou autorova života je život a studium na univerzitě, které ho silně ovlivnilo. Zde dochází podle Adamové k velkému převratu v básnické tvorbě, který přetrvá až dokonce jeho života.

Opět jsou zde rozvedeny hlavní motivy a cíle básnickovy. Adamová připomíná „nástup hitlerovského fašismu“ a Radnótiho odezvu ve sbírce *Jen si chod', k smrti odsouzený!*. Následuje několik veršů, jako ukázka a Adamová dále rozebírá tuto sbírku, opět z pohledu motivů. Tento rozbor je podpořen výňatkem z recenze Györgyho Bálinta.

Adamová se přesouvá také k poslední básnické sbírce, která vyšla za jeho života, s názvem *Strmá stezka*, vydané za autorova života. Stejně jako u předchozích představení jednotlivých děl i tady se setkáváme se stručným popisem a rozbořem. Následuje ukázka z této sbírky. Představuje vysvětlení okolností změny tvorby v roce 1939.

Adamová se zmiňuje o překladatelské činnosti Radnótiho, kdy sděluje, že „*byl umělecký překlad vlastně nedělitelnou součástí jeho vlastní tvorby.*“¹⁰⁹ Zajímavá informace je sdělena hned vzápětí, kdy Adamová píše, že Radnótiho myšlenky se objevovaly v jeho uměleckém

¹⁰⁹ RADNÓTI, Miklós. *A přece se vrátím*. Praha: Mladá fronta, 1964. Květy poezie. s. 183

překladu jako výsledek tíživé doby. Tuto myšlenku následně dokazuje. Dále pokračuje s tvorbou Radnótiho za Druhé světové války.

V další části textu se Adamová věnuje Radnótiho poslední sbírce vydané až posmrtně *Zpěněné nebe*. Opět je tato část koncipována stejně, jako předchozí. Nejdříve je představeno dílo obecně. Pak Adamová ukazuje motivy díla, a jak se proměnila autorova tvorba. Následně vybere jeden tematický motiv a ten představí a doloží ho ukázkou. Adamová sděluje, že Radnótiho tvorbu neovlivnila jen dobová situace, ale i smrt několika přátel. Čtenáři je ukázáno, že neštěstí nepostihlo jen Radnótiho přátele, ale i jeho samotného. Opět se Adamová posouvá na časové ose života Miklóse Radnótiho. Tentokrát k jejímu závěru a představuje čtenáři další básně. Opět tuto etapu Zuzana Adamová hodnotí z pohledu jeho tvorby. Na úplný konec ukazuje básníkovu „nesmrtelnost“ a jeho oblibu.

3.8 Cesta pana A. G. do X. – Tibor Déry

Román *Cesta pana A. G. do X.* vyšel v roce 1966. Z maďarského originálu *G. A. úr X-ben*, vydaného v roce 1964, přeložila Magda Reinerová. Kniha vyšla v nakladatelství Odeon v edici Soudobá světová próza. Tento román kromě doslovu Zuzany Adamové obsahuje i předmluvu napsanou autorem Tiborem Dérym.¹¹⁰

3.8.1 Doslov Zuzany Adamové

V tomto textu se opět setkáváme s podobným rozvržením jako u *Pavučiny*, kdy hlavním motivem tohoto doslovu je život autora a na to nasazena Déryho díla. Další motiv, který se v textech Zuzany Adamové opakuje, je na začátku obecné shrnutí, co v dílech Déryho najdeme a až potom se věnuje životu autora. Jde o to, čím autor vynikal a jaké motivy provází většinu knih Tibora Déryho.

Tento doslov působí, jako by nebyl psán v 60. letech, ale v době mnohem bližší dnešku. Nejedná se o styl psaní, který je stejný jako u předchozích děl, ale jedná se o určité informace v tomto textu, kterými vybočuje z dobové tradice. Zuzana Adamová zde podává informace, jak Tibor Déry „utíkal“ před jednotlivými režimy, jak žil v ilegality, a to nejen za doby německé okupace, ale i za komunistického režimu. „*V letech 1957 až 1960 byl z politických důvodů*

¹¹⁰ DÉRY, Tibor. *Cesta pana A. G. do X.*. Praha: Odeon, 1966. Soudobá světová próza (Odeon). - tiráž

vězněn [...].“¹¹¹ Toto není jediný případ, kdy Adamová naráží na komunistický režim. Například u románu *Odpověď* popisuje nedostatečné přijetí kritiky a její výhrady k tomuto dílu a končí tuto rozpravu větou: „Možná že tato rozlišnost nebyla natolik v autorově přístupu k látce, jako spíš ve stanovisku kritiky“.¹¹²

To, co následuje by se dalo popsat jako čtyř stránkový „rozbor díla“ *Cesta pana A. G. do X.*, kdy jsou Zuzanou Adamovou vysvětleny motivy románu. Adamová na konci tohoto „rozboru“ přináší informaci, že byl tento román přirovnáván ke Kafkovi. Pouští se tedy do porovnání hlavních motivů obou autorů a ukazuje jednotlivé rozdíly. „*Kafka v základním konfliktu člověka a systému nechává padnout člověka rozdrčeného nepochopitelnými silami absurdního světa. Déry chce ukázat, co by mohlo čekat člověka, kdyby jeho svět neřídila rozumná vůle a vůle rozumu.*“¹¹³

3.9 Balónek uletí - Dezső Kosztolányi

Balónek uletí je soubor novel, který vyšel v roce 1966. Překladatelkou byla Anna Rossová. Kniha vyšla v nakladatelství Odeon v edici Světová četba. Zuzana Adamová uspořádala tento výbor.¹¹⁴

Toto dílo bude vybočovat z kategorie doslovů, neboť Zuzana Adamová tentokrát svůj text posunula před primární text autora a bude se tedy jednat o předmluvu.

3.9.1 Předmluva Zuzany Adamové

Zuzana Adamová zahajuje předmluvu opět lehkým představením autora, kdy jsou vyzdvihovány jeho přednosti. Je zde představen jako básník i novelista a je zde oslavena jeho „velikost“ a jeho odmítavý přístup ke světu, ve kterém žil.

Následuje podrobnější představení spisovatele Dezső Kosztolányiho. Zde se jedná o skoro totožný popis života, tak jak byl představen v *Pavučině*. Opět nás zavádí do autorova dětství přes dospívání a jeho setkání s *Nyugatem*. Stejně jako v předchozím pojednání o Dezső Kosztolányim, Adamová provází čtenáře jeho tvorbou a propojením motivů jeho textů

¹¹¹ DÉRY, Tibor. *Cesta pana A. G. do X.*. Praha: Odeon, 1966. Soudobá světová próza (Odeon). s. 405

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž, s. 409-410

¹¹⁴ KOSZTOLÁNYI, Dezső. *Balónek uletí*. Praha: Odeon, 1966. Světová četba (Odeon). - tiráž

s jeho životem. Následně Adamová představuje postavu Kornéla Estiho, který prostupuje dílem Kosztolányiho. Ukazuje jeho charakteristiku a to, jak jsou s autorem propojení.

Následuje vysvětlení, jak se Kosztolányi dostal psaní novel a čím se právě ony novely vyznačují. Adamová představuje autorovu filozofii „zdání“. „*Na objektivní skutečnosti tudíž nezáleží, svět soudí podle zdání a zaměňuje toto zdání se skutečností samou.*“¹¹⁵ Tuto filozofii následně dokládá na jeho tvorbě. Adamová ve svém textu pokračuje představením *Pavučiny* a jejími motivy.

Adamová opět pokračuje s představováním dalších novel, které prokládá texty maďarského kritika Györgyho Bálinta. Následuje představení novely *Šándorek Petőfi*, kdy opět ukazuje hlavně motivy, ale ponořuje se zde i do hloubky struktury tohoto textu. Vyzdvihuje Kosztolányiho jazyk a připomíná čtenáři, že podobnou jazykovou výstavbu mohl vidět u Karla Čapka.

Na konci předmluvy se Adamová vrací zpět k obecnému popisu autorových schopností a opět ukazuje velikost tohoto maďarského spisovatele. „*Byl básníkem prózy, životné prózy, básníkem všedních dnů a všedních lidí.*“¹¹⁶

3.10 Dialog s osudem - Emil Koložsvári Grandpierre

Román *Dialog s osudem* vyšel v roce 1968. Z maďarského originálu *Párbeszéd a sorssal*, vydaného v roce 1961, ho přeložila Anna Rossová. Kniha vyšla v nakladatelství Mladá fronta v edici Kapka.¹¹⁷

Stav, ve kterém se ke mně tato kniha dostala, byl, musím říct, vyloženě špatný. Vazba byla nešetrně udělána a to způsobilo, že poslední slova na řádcích byla seříznuta, a proto bylo těžké rozpoznat výsledné znění slova. Jiný exemplář jsem bohužel nedokázala sehnat.

3.10.1 Doslov Zuzany Adamové

Zuzana Adamová se snaží zpočátku vysvětlit a najít Grandpierrův ústřední motiv. Nahlíží na problematiku, která spojuje autorova díla. V tomto textu se Adamová moc nevěnuje

¹¹⁵ KOSZTOLÁNYI, Dezső. *Balónek uletí*. Praha: Odeon, 1966. Světová četba (Odeon). s. 10

¹¹⁶ Tamtéž, s. 15

¹¹⁷ KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE, Emil. *Dialog s osudem*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka. - tiráž

životu autora. Naopak po úvodu je nám představen Grandpierrův druhý román *Lásky doktora Csibrákyho*, a je nám představen pohled literárního kritika, Györgyho Bálinta na toto dílo. Následuje rozbor postavy doktora Csibrákyho. „*Grandrierovi šlo v tomto díle o analýzu vztahu mladého člověka k světu, který ho obklopuje.*“¹¹⁸ Adamová poté představuje tuto problematiku i na dalších dílech Emila Kolozsvari Grandpierra. Jedná se například o romány *Velký člonek* nebo *Včera*. Komentuje, jak tato díla slouží jako kritika společnosti, ze které pochází i sám autor.

Adamová ukazuje, že motiv mladého člověka v kontrastu se společností pokračuje i v dalších dílech, ale autorův styl psaní se poněkud proměnil v padesátých letech. Adamová poté představuje román *Hvězdooký*, který svojí tematikou lehce vybočuje, neboť se jedná o historický román. Jedná se svým způsobem o pohádku, kde hlavní hrdina Honza bojuje se zlem. Kniha je samozřejmě okořeněna Grandpierreovým humorem.

Poté se Zuzana Adamová zaměřuje na *Dialog s osudem*, kde opět vymezuje hlavní motiv příběhu. Následuje srovnání typů postav s románem *Včera*. Adamová zde poukazuje na vývoj autora.

Adamová se vrací k románu *Dialog s osudem* a vysvětluje jeho formu, čtyři monology, a proč jsou brány jako dialogy. Vyzdvihuje práci autora s jazykem a rozebírá, jak mluvu používají jednotlivé postav. Opět ukazuje autorovu oblibu ve všem mladém a novém. „[...] autor přijímá, saje do sebe vše nové a je tudíž sám stále schopný vývoje.“¹¹⁹ Dále vysvětluje hlavní motiv příběhu, kdy se opět setkáváme s problematikou mladého člověka stojícího proti společnosti a jak je ona společnost schopna, či neschopna mladého člověka přijmout.

Adamová poté pokračuje představením dalšího Grandpierreova díla z roku 1965, *Futrál*. Opět se zde setkáváme s vysvětlením hlavního motivu knihy, kterým je ukázání kontrastu mezi mladým člověkem a společností. Následuje vysvětlení o mládí a jak Grandpierre ukazuje mládí jako schopné říct i ošklivou a tvrdou pravdu. Opět Adamová zmiňuje, že i přes tvrdou pravdu příběhu, je Grandpierre schopen dílo ozvláštnit svým humorem.

¹¹⁸ KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE, Emil. *Dialog s osudem*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka. s. 176

¹¹⁹ KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE, Emil. *Dialog s osudem*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka. s. 180

V závěru Adamová zmiňuje, že představené romány nejsou jediná díla Emila Kolozsvári Grandpierra. Zmiňuje autorovy satiry, povídky a eseje. Na úplném konci doslovu se Adamová znovu zmiňuje o Grandpierrově nadšení pro mladou generaci.

3.11 Všední den v červnu - Ferenc Körmendi

Román *Všední den v červnu* vyšel v roce 1968 v nakladatelství Odeon, ve stejné edici jako *Cesta pana A. G. do X.*, Soudobá světová próza. Z maďarského originálu *Júniusi hétköznap* ho přeložil Arno Kraus. Jelikož sám autor emigroval v roce 1939 do Velké Británie, tak tato kniha vyšla nejdříve v Londýně v roce 1943.¹²⁰

3.11.1 Doslov Zuzany Adamové

Tentokrát je doslov postaven, řekněme obráceně. Nejprve následuje rozebrání příběhu, které je rozdělené na dvě části. Stejně jako v románu existují dva hrdinové. Nejdříve se Adamová věnuje Mikuláši Barátovi. Charakterizuje typ tohoto člověka a podává svědectví o jeho nešťastném životě. Na druhou stranu Adamová představuje Barátova nepřítel, Juliuse Mukka. Popisuje jejich vzájemnou minulost doprovázenou nenávisí ze strany Mukka.

Na rozdíl od předchozích doslovů se zde o autorovi nedozvídáme mnoho informací. Adamová nastiňuje předchozí romány, jako ty veselé, končící „happy endem“. Tím také zdůrazňuje kontrast v románu *Všední den v červnu*, který šťastný konec zcela postrádá. V tomto krátkém pojednání o autorovi Adamová zmiňuje i recenze na jiná díla Ference Körmendiho. Adamová v tomto doslovu podává čtenáři myšlenku, že ona ztráta „happy endu“ je zapříčiněná samotným autorovým strachem, který byl sám nucen prožívat.

3.12 Ďáblova kuchyně – Ivan Mándy

Ďáblova kuchyně je výbor povídek maďarského spisovatele Ivana Mándy. Z maďarského originálu *Az ördög konyhája* vydaného v roce 1965 v Budapešti, přeložila Anna Rossová. Podobně jako u *Jeremiády* Lajose Nagy, i tento výbor uspořádala Zuzana Adamová. Soubor povídek vyšel v roce 1969 v nakladatelství Mladá fronta.¹²¹

¹²⁰ KÖRMENDI, Ferenc. *Všední den v červnu*. Praha: Odeon, 1968. Soudobá světová próza (Odeon). - tiráž

¹²¹ MÁNDY, Iván, *Ďáblova kuchyně*. Praha: Mladá fronta, 1969. - tiráž

3.12.1 Doslov Zuzany Adamové

Tento doslov Zuzana Adamová rozčlenila na několik okruhů. Prvně se opět setkáváme s celkovým shrnutím motivů, které provází Mándyho dílo. Až poté se věnuje stylu psaní Ivana Mándyho. Připomíná fakt, že maďarská literární kritika přirovnávala Mándyho dílo k filmu, kdy se v jeho díle objevují jednotlivé prostřihy scén. Adamová se následně uchyluje k vymezení určitého typu postav, které autor ve svých dílech používá. V případě *Ďáblovy kuchyně* Adamová zmiňuje informaci, že se v tomto cyklu autorův svět rozšířil. Jedná se o nový pohled na nové postavy i nové vrstvy. Tuto proměnu, částečně způsobenou i krutostí doby, ukazuje Adamová na jednotlivých novelách. Vždy vybere jeden příběh a rozebere jeho tematiku. „*Tyto smutné osudy nejsou důsledkem nějaké viny, postavy nesou svůj osud jako trest za něco, co samy nespáchaly.*“¹²²

Adamová se následně věnuje mottu, které je umístěno před samotným primárním textem a dílo tak uvozuje. Motto klasicky následuje „*Říkáš, že na ně pohlížím se závistí stárnoucího muže?*“¹²³ Tento citát podle Adamové určuje pohled Ivana Mándyho. Lze se na to podívat ironicky, neboť vyvstává otázka, zda je tu něco záviděníhodného. Opět se vracíme k popisu postav. „*Každý žije jen sám pro sebe a chce si urvat co nejvíc, třeba i na úkor svých nejbližších.*“¹²⁴ Následně se věnuje cyklu o Veře a její rodině. Rozebírá také chování postav.

V poslední části se Zuzana Adamová věnuje stylu psaní Ivana Mándyho. Provází nás jednotlivými stylistickými prostředky. Adamová se několikrát vrací k tomu, že Mándy není autorem zdržujících popisů, ale naopak svůj pohled zaměřuje výhradně na důležité okamžiky v ději. „*Mándy nezdržuje vysvětlováním, jako by měl přímo averzi k vnějším popisům.*“¹²⁵

Na konci se objevuje citace maďarského kritika na poslední (v té době) vydanou knihu z roku 1967 *Procházka kolem domu*. S onou kritikou Adamová souhlasí a ve zbylé části doslovu vysvětluje hlavní myšlenku této kritiky spolu s návodem, jak Mándyho číst.

¹²² MÁNDY, Iván, *Ďáblova kuchyně*. Praha: Mladá fronta, 1969. s. 200

¹²³ Tamtéž, s. 201

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž, s. 204

Závěr

Časopiseckou produkci Zuzany Adamové lze rozdělit do několika kategorií. Nejprve se jedná o časopisecky publikované odborné historické studie. Jedná se například o články uveřejněné v časopise *Slavia*: *Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých letech minulého století* a *První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku*. Tyto dva články vybočují z tvorby Adamové v šedesátých letech, byly zveřejněny na konci let padesátých. Dá se tedy předpokládat, že jde o počátky její tvorby. Oba články pojednávají o 19. století. Zde se ukazuje, že Adamová musela mít veliký historický přehled, a to nejen o českém prostředí, ale i maďarském prostředí. V článku *První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku* se poprvé ukazuje, že Adamová se věnuje i literární kritice. Dobrá polovina tohoto textu je ukázaní a vysvětlení, jak dobová kritika a společnost vnímala jednotlivá dramata. Tuto schopnost nenásilně zapracovat pohled kritiky na dané dílo vidíme i v dalších textech Adamové. Dalším textem, který by se dal řadit k této skupině je *Pověst o krysaři (Česká literatura)* z roku 1968. Zde se ukazuje, že Adamová měla i výborný přehled o světové literatuře. V tomto článku spojuje tvorbu německou, britskou, maďarskou i českou. S jednoduchostí představuje čtenáři vývoj a různé variace pověsti o krysaři a v závěru vysvětluje fungování dialogů v jednotlivých dílech, o kterých mluví.

Druhá skupina by se dala zjednodušeně označit jako recenze. V těch Adamová představuje nové, především maďarské knihy, které pojednávají o českých autorech nebo o českém prostředí. Jedná se například o články *Maďarská monografie o Haškovi (Česká literatura 1963)* a *Maďarská monografie o Karlu Čapkovi (Slovanský přehled 1962)*, kdy představuje knihy Lázsla Dobosyho. V těchto článcích je těžké rozlišit, jaké informace jsou jen předáním informací z daných monografií, a co jsou samostatné znalosti Zuzany Adamové. Spíše se přikláním k tomu názoru, že Adamová v těchto článcích pouze předala nejhlavnější informace (mám zde na mysli informace například o pobytech představovaných autorů v Maďarsku), které získala v těchto knihách. Do této skupiny by mohly patřit také články *La littérature comparée an Europe Orientale (Slavia 1964)*, *O Haškovi maďarsky (Slovanský přehled 1963)*, který ve velmi zkrácené verzi podává stejnou informaci čtenáři jako článek z téhož roku *Maďarská monografie o Haškovi*. Stejným způsobem je koncipovaný článek *Maďarsky o Čechách a o ledačems jiném (Slovanský přehled 1963)*, kdy opět představuje publikaci, tentokrát cestopis pojednávající i o krásách Čech. Zajímavé mi přišlo, že se Adamová

v tomto článku hlavně zabývá, jak byly vyobrazené Čechy, ale o Slovensku se v tomto článku zmiňuje jen krátkým odstavcem s informací, přestože jsme byli v té době Československo. Ještě do této skupiny lze zařadit článek *Česká poezie v Maďarsku* z roku 1960.

Jediný článek, který nelze nikam zařadit je rubrika *Krátce z Maďarska* z roku 1963 ve *Slovanském přehledu*. V tomto případě se jedná jen o zprávu z několika kulturních událostí, které proběhly v Maďarsku.

Nejvíce mě zaráží, že i po nastudování velkého množství textu psaného Zuzanou Adamovou jsem nebyla schopna nalézt žádné informace o životě Adamové. Z několika článků jsem se jasně dozvěděla, že nějaký čas musela pobývat v Maďarsku. Domnívám se, že hlavně v Budapešti. Tuto informaci sama napsala v článku *O Haškovi maďarsky*, uveřejněného v časopise *Slovanský přehled* v roce 1963. Další zmínka o návštěvě Maďarska je z článku ve *Slavii* z roku 1964, kdy napsala, že se konference, věnované srovnávací literatuře pořádané v roce 1962, zúčastnila. To, že v Maďarsku pobývala v roce 1962, dokazuje i rubrika *Krátce z Maďarska (Slovanský přehled)*, kdy Adamová předává čtenáři informace o kulturních událostech konajících se v Budapešti. Toto jsou jediné informace získané o životě Zuzany Adamové po prostudování jejích textů.

Zatímco časopisecká produkce Zuzany Adamové šla rozdělit do několika skupin, s doslovy tato činnost nejde provést. Všechny paratexty Zuzany Adamové jsou svým způsobem totožné. Vždy jsou vystavěny stejným způsobem, kdy jako první je vždy obecné seznámení čtenáře s daným autorem. Následuje stručné představení autorova života. Nejčastěji vylíčí informace od autorova dětství až po dospělost a následně první literární díla. Když představuje literární díla, vždy nastíní hlavní dějovou linku a ukáže čtenáři provázanost témat použitých v díle s autorovým životem včetně událostí, které ho ovlivnily. Vždy představuje několik autorových děl, nikdy se nesoustředí jen na to jedno, ve kterém se daný doslov nachází. Takto čtenáře provede životem autora a lze se domnívat, že veškerou jeho tvorbou (u autorů, kteří ještě v té době žijí tomu tak samozřejmě není).

Čeho si ale v těchto paratextech stojí za to všimnout, je uceleně zpracovaný historický kontext, ve které žil autor nebo do kterého je zasazené dílo. Další literárně-historický prvek nalezneme hned v několika dosloveh. Jedná se o stručné představení skupiny *Nyugat*, kdy vždy ukazuje autorův vztah k této skupině, popřípadě, jak na tohoto autora někteří členové *Nyugatu* reagovali.

Texty Zuzany Adamové jsou velice čtivé, nepoužívá žádných těžkých odborných výrazů a popřípadě daný výraz vždy vysvětluje. Jak už jsem zmínila, dané autory komplexně zpracuje a představí je čtenáři. Jak sama Adamová připomněla ve své stati v knize *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*, paratexty jsou jediné místo, kde se čtenář může dozvědět o zahraničních autorech a o jiné kultuře. Také se zabývá problematikou nedostatečného ocenění tvůrců paratextů a překladatelů.

Samozřejmě jsem cítila potřebu jen krátce nastínit historii mezi oběma zeměmi. Proto jsem jednu kapitolu zasadila časově jinak než dvě předchozí. Jedná se o období od konce 2. světové války do konce šedesátých let. Tomuto časovému rozmezí se věnuje stať *České překlady maďarské literatury od r. 1945 do r. 1962*, která je obsažená v knize *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Adamová v této práci opět předvedla své schopnosti. V této práci seznamuje čtenáře s jednotlivými knižními překlady maďarských děl. Opět se zde ukazuje, že Adamová je výbornou literární historičkou, protože s přesností dokáže vysvětlit čtenáři jednotlivé tematické oblasti a jejich návaznost na dobu vzniku originálního díla. V návaznosti na dokonalou znalost maďarské literární historie Adamová vysvětluje, proč dané tematiky byly oblíbené v jednotlivých časových úsecích.

Závěrem lze zhodnotit práci Zuzany Adamové jako velmi přínosnou, jak pro tehdejší vzdělávání o zahraničních autorech, tak pro dnešní literární historii.

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny – knihy obsahující paratexty Zuzany Adamové

- KOSZTOLÁNYI, D. *Pavučina*, 1961. Mladá fronta., ed. Kapka Praha, 1961
- TÓTH, Árpád: *Od srdce k srdci*, Mladá fronta, 1961
- SZABOVÁ, Magda. *Freska*. Praha: Československý spisovatel, 1961
- NAGY, Lajos. *Jeremiáda*. Praha: Nakladatelství politické literatury, ed. Jiskry. 1964
- RADNÓTI, Miklós. *A přece se vrátím*. Praha: Mladá fronta, 1964. Květy poezie
- DÉRY, Tibor. *Cesta pana A. G. do X.* Praha: Odeon, 1966. Soudobá světová próza
- KOSZTOLÁNYI, Dezső. *Balónek uletí*. Praha: Odeon, 1966. Světová četba (Odeon).
- KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE, Emil. *Dialog s osudem*. Praha: Mladá fronta, 1968. Kapka
- KÖRMENDI, Ferenc. *Všední den v červnu*. Praha: Odeon, 1968. Soudobá světová próza (Odeon).
- MÁNDY, Iván, *Ďáblova kuchyně*. Praha: Mladá fronta, 1969.

Prameny – časopisecké články

Česká literatura

- ADAMOVÁ, Zuzana: Maďarská monografie o Haškovi. *Česká literatura*. Roč. 11, 1963, č. 5, září, s. 434–436.
- ADAMOVÁ, Zuzana: Pověst o krysaři. *Česká literatura*. Roč. 16, 1968, č. 1, únor, s. 63–71.

Slavia

- ADAMOVÁ, Zuzana: Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých letech minulého století. *Slavia*. Roč. 27, 1958, č. 2, 9. 6., s. 273–287.
- ADAMOVÁ, Zuzana: První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku. *Slavia*. Roč. 28, 1959, č. 4, 26. 11., s. 590–601.
- ADAMOVÁ, Zuzana – GREBENÍČKOVÁ, Růžena: La littérature comparée an Europe Orientale. *Slavia*. Roč. 33, 1964, č. 4, 30. 11., s. 648–653.

Slovanský přehled

- ADAMOVÁ, Zuzana: Česká poezie v Maďarsku. *Slovanský přehled*. Roč. 46, 1960, č. 3, červen, s. 192.
- ADAMOVÁ, Zuzana: Maďarská monografie o Karlu Čapkovi. *Slovanský přehled*. Roč. 48, 1962, č. 1, únor, s. 63–64.
- ADAMOVÁ, Zuzana: Krátce z Maďarska. *Slovanský přehled*. Roč. 48, 1962, č. 4, srpen, s. 247.
- ADAMOVÁ, Zuzana: O Haškovi maďarsky. *Slovanský přehled*. Roč. 49, 1963, č. 4, srpen, s. 217.
- ADAMOVÁ, Zuzana: Maďarsky o Čechách a o ledačems jiném. *Slovanský přehled*. Roč. 49, 1963, č. 6, prosinec, s. 323.

Prameny - odborný text

- ADAMOVÁ, Zuzana, ed. *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. Praha: Československá akademie věd. 1965.

Použitá literatura

Tištěná

- NA, f. KSČ – ústřední výbor 1945–1989, 05/3 – Ideologické oddělení ÚV KSČ, sv. 22, a. j. 1969
- BEDNAŘÍK, Petr – JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha, Grada 2011.
- PAŽOUT, Jaroslav, ed. *Každodenní život v Československu 1945/48-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-35-5.
- POLÁČEK, Jiří. *Literární časopisy 20. století*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1997. Tematická jednotka pro střední školy (CERM). ISBN 80-7204-056-1.
- VYKOUPILOVÁ, L. (2009): Malá recenze na Jana Skácela, který zde už dvacet let není. *Host*, roč. 25, č. 9.
- LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha, 1998. Česká historie. ISBN 80-7106-308-8.

- BERÁNEK, Jindřich (ed), *Souboj slova a obrazu s mocnými. Novináři a média v Pražském jaru '68.* Syndikát novinářů, Praha 2013.
- SEMÍNOVÁ, Zuzana. Počátky časopisu *Světová literatura* a angloameričtí autoři. *Souvislosti*. 2003, 14 (1-2).
- ZELINSKÝ, Miroslav. Světová literatura In: DOKOUPIL, Blahoslav (ed). *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000.* Brno: Host, 2002.
- HEJDÁNEK, Ladislav, *Tvář jako zkušenost*, in: *Tvář*, 1968, č. 3 – listopad
- MAREŠ, P.: Průvodce světem paratextů, *Česká literatura* 41/1993, č. 5, s. 580-583
- JANUŠKA, Jiří, ed. *Česko-maďarské ob(z)ory: kapitoly z dějin česko-maďarských univerzitních vztahů.* Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3355-8.
- RÁKOS, Petr. *Velká generace: básníci Nyugatu.* Praha: Odeon, 1982.
- GÁL, Evžen. *Cesty a portréty: moderní maďarské literatury v českém kontextu.* Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4478-3.
- NA ČR, Ministerstvo školství 1918-1949 (dále Mš 1918-1949), inv. č. 1550, k. 1117, 512 J Seminář maď. řeči a literatury A—H, č. 129.034/1922

Online

- HUSOVÁ, Marcella. Maďaři a my v dějinách, stycích a literatuře. *iLiteratura.cz* [online]. 2003 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/14465/madari-a-my-v-dejinach-stycich-a-literature>
- SVOBODA, Richard. Host do domu. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=107>
- NAJBRTOVÁ, Barbora. *Literární časopis Host (do domu) pod vlivem politické moci i proti ní a jeho současná podoba* [online]. České Budějovice, 2011 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/r9ny8g/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PaedDr. Michal Bauer, Ph.D.
- DOKOUPIL, Blahoslav. LITERÁRNÍ NOVINY (2) 1952-67. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1286>

- DOKOUPIL, Blahoslav. LITERÁRNÍ LISTY. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=149>
- DOKOUPIL, Blahoslav. LISTY (2). *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2002 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=144>
- ŠPIRIT Michael (ed.). *Článeková bibliografie časopisu Tvář*. Tvář: Výbor z časopisu. Praha: Torst, 1995, s. 736–818. dostupné z: <http://www.ipsl.cz/upload/files/bibli-tvar.pdf>
- SVOBODA, Richard a Veronika KOŠNAROVÁ. ČESKÁ LITERATURA. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 2000 (2020) [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=79>
- BLAŽÍČEK, Přemysl. Růžena GREBENÍČKOVÁ. *Slovní české literatury po roce 1945* [online]. 1994 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=372>
- MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a jejich role v knižním světě. *Čtenář. Měsíčník pro knihovny* [online]. 2013 [cit. 2022-05-15]. Dostupné z: <https://www.svkkl.cz/cs/ctenar/clanek/1301>
- MÜLLEROVÁ, Lenka. *Reklamní aspekty sekundárních knižních textů v devadesátých letech 20. století* [online]. Brno, 2009 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ts62js/>. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Faculty of Arts. Vedoucí práce doc. PhDr. Petr Poslední, CSc.
- Gyula Illyés. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gyula_Illy%C3%A9s
- Attila József. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2022-05-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Attila_J%C3%B3zsef
- HORVÁTHOVÁ, Kateřina. Szerb, Antal. *ILiteratura.cz* [online]. 2007 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/21933/szerb-antal>
- ZEMAN, Jiří. Kaffka, Margit. *ILiteratura.cz* [online]. 2007 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/21207/kaffka-margit>

- Zákon o vysokých školách. *Beck-online* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzguyf6njyfuyq>
- Rossová Anna. *Obec překladatelů* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/R/RossovaAnna.htm>
- Hradský Ladislav. *Obec překladatelů* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/H/HradskyLadislav.htm>
- Reinerová Magda. *Obec překladatelů* [online]. [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/R/ReinerovaMagda.htm>

Resumé

Zuzana Adamová's magazine production can be divided into several categories. Firstly, there are professional historical studies published in magazines. These include articles published in the *Slavia* magazine *Szende Riedl, ústřední postava česko-maďarských literárních vztahů v padesátých letech minulého století* and *První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku*. These two articles stand out from Adamová's work in the 1960s and were published in the late 1950s. One can therefore assume that these are the beginnings of her work. Both articles deal with the 19th century. Here it appears that Adamová must have had a great historical overview, not only of the Czech environment, but also of the Hungarian environment. In the article *První maďarská dramata na českém jevišti a jejich ohlas v českém tisku*, it is shown for the first time that Adamová is also involved in literary criticism. A good half of this text is a demonstration and explanation of how contemporary critics and society perceived individual dramas. This ability to incorporate the critic's view of a given work in a non-violent way is also seen in Adamová's other texts. Another text that could be placed in this group is *Pověst o krysaři (Česká literatura)* from 1968. Here it appears that Adamová also had an excellent overview of world literature. In this article she combines German, British, Hungarian and Czech works. With simplicity, she presents the reader with the development and different variations of the Pied Piper tale and concludes by explaining the workings of the dialogue in the various works she discusses.

The second group could be simplistically described as reviews. In these, Adamová presents new, mainly Hungarian books that deal with Czech authors or the Czech environment. These include the articles *Maďarská monografie o Haškovi (Česká literatura 1963)* and *Maďarská monografie o Karlu Čapkovi (Slovanský přehled 1962)*, where she introduces the books of Lázsl Dobossy. In these articles it is difficult to distinguish what information is merely a transmission of information from the monographs in question, and what is Zuzana Adamová's independent knowledge. Rather, I am inclined to the view that Adamová in these articles merely passed on the most important information (I am thinking here of information about, for example, the stays of the authors represented in Hungary) that she had obtained in these books. This group could also include the articles *La littérature comparée an Europe Orientale (Slavia 1964)*, *O Haškovi maďarsky (Slovanský přehled 1963)*, which in a very abbreviated version gives the same information to the reader as the article from the same year

Maďarská monografie o Haškovi. The article in *Maďarsky o Čechách a o ledačems jiném* (*Slovanský přehled* 1963) is conceived in the same way and again presents a publication, this time a travelogue, which also discusses the beauty of Bohemia. I found it interesting that Adamová is mainly concerned with how Bohemia was portrayed in this article, but only mentions Slovakia in a short paragraph of information, even though we were Czechoslovakia at the time. Another article in this group is *Česká poezie v Maďarsku* from 1960.

The only article that cannot be classified anywhere is the 1963 column *Krátce z Maďarska* in the *Slovanský přehled*. In this case it is just a report of several cultural events that took place in Hungary.

What struck me most was that even after studying a great deal of text written by Zuzana Adamová, I was unable to find any information about Adamová's life. From several articles I clearly learned that she must have spent some time in Hungary. I believe mainly in Budapest. She herself wrote this information in an article *O Haškovi maďarsky*, published in the magazine *Slovanský přehled* in 1963. Another mention of her visit to Hungary is from an article in *Slavia* in 1964, when she wrote that she attended a conference on comparative literature held in 1962. The fact that she was in Hungary in 1962 is also proved by the column *Krátce z Maďarska* (*Slovanský přehled*), where Adamová gives the reader information about cultural events taking place in Budapest. This is the only information obtained about Zuzana Adamová's life after studying her texts.

While Zuzana Adamová's magazine production could be divided into several groups, this activity cannot be done with the afterword. All of Zuzana Adamová's paratexts are in a way identical. They are always constructed in the same way, with the first being a general introduction of the reader to the author in question. This is followed by a brief introduction to the author's life. Most often, it recounts information from the author's childhood to adulthood and then the first literary works. When introducing literary works, he or she always outlines the main plot line and shows the reader the interconnection of the themes used in the work with the author's life, including the events that influenced him or her. It always introduces several of the author's works, never focusing on just the one in which a given afterword is found. In this way, it takes the reader through the author's life and, one can assume, all of his work (this is not the case, of course, for authors still living at the time).

What is worth noticing in these paratexts, however, is the comprehensively developed historical context in which the author lived or in which the work is set. A further literary-historical element is found in several of the afterwords. This is a brief introduction to the *Nyugat* group, always showing the author's relationship to this group or how some *Nyugat* members reacted to this author.

Zuzana Adamová's texts are very readable, she does not use any heavy technical terms and always explains the term when appropriate. As I have already mentioned, she gives the authors in question a comprehensive treatment and introduces them to the reader. As Adamová herself recalled in her essay in *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*, paratexts are the only place where the reader can learn about foreign authors and other cultures. It also addresses the issue of the lack of appreciation of paratexts and translators.

Of course, I felt the need to just briefly outline the history between the two countries. That is why I have set one chapter in a different time frame than the previous two. It covers the period from the end of World War II to the end of the 1960s. This time span is the subject of the essay *České překlady maďarské literatury od r. 1945 do r. 1962*, which is included in the book *Dějiny a národy: literárně-historické studie o československo-maďarských vztazích*. In this work, Adamová has once again demonstrated her abilities. In this work she introduces the reader to individual book translations of Hungarian works. Once again, Adamová shows that she is an excellent literary historian, as she is able to explain to the reader with precision the different thematic areas and their relation to the time of the original work. Building on her impeccable knowledge of Hungarian literary history, Adamová explains why the themes in question were popular in each time period.

In conclusion, we can evaluate Zuzana Adamová's work as very beneficial, both for the education about foreign authors at that time and for today's literary history.